

MAJ 2026

„Monitor ASEAN” omawia i komentuje najważniejsze wydarzenia związane z aktualną sytuacją polityczną, gospodarczą i społeczną w państwach Stowarzyszenia Narodów Azji Południowo-Wschodniej, ze szczególnym naciskiem na działania Chin w regionie.

DR MATEUSZ CHATYS

OŚRODEK SPRAW AZJATYCKICH
UNIwersytet ŁÓDZKI

MONITOR ASEAN

MAJ 2026

48. Szczyt ASEAN na Filipinach

Szczyt w Cebu został zdominowany przez pilne wyzwania gospodarcze wynikające z eskalacji konfliktu na Bliskim Wschodzie. Kluczowe obawy państw członkowskich koncentrują się wokół rosnących cen paliw, presji inflacyjnej oraz zakłóceń w łańcuchach dostaw, które szczególnie dotyczą region silnie uzależniony od importu surowców energetycznych. Równolegle na marginesie obrad utrzymują się nierozwiązane kwestie polityczne i bezpieczeństwa, takie jak sytuacja w Mjanmie, spór graniczny między Tajlandią a Kambodżą oraz napięcia na Morzu Południowochińskim. Choć pozostają one w agendzie, ich znaczenie zostało chwilowo ograniczone na rzecz bieżących wyzwań gospodarczych.

I. STOSUNKI WEWNĄTRZ ASEAN

3 maja: premier Japonii złożyła oficjalną wizytę w Wietnamie. Takaichi Sanane złożyła swoją pierwszą trzydniową wizytę w Wietnamie po objęciu stanowiska premiera Japonii. Spotkania na najwyższym szczeblu, w tym z przywódcą państwa To Lamem oraz przewodniczącym Zgromadzenia Narodowego Tran Thanh Manem, potwierdziły wysoki poziom zaufania politycznego oraz dynamiczny rozwój współpracy w ramach kompleksowego partnerstwa strategicznego, obejmującej gospodarkę, dyplomację, bezpieczeństwo i obronność. W trakcie wizyty podpisano sześć dokumentów kooperacyjnych, a rozmowy koncentrowały się na rozszerzeniu współpracy w nowych sektorach, takich jak gospodarka cyfrowa, źródła energii odnawialnej, nauka i innowacje. Obie strony podkreśliły znaczenie współpracy gospodarczej jako fundamentu relacji, deklarując dążenie do zwiększenia japońskich inwestycji w Wietnamie do poziomu 5 mld USD rocznie oraz podniesienia wartości wymiany handlowej do 60 mld USD do 2030 r.

4 maja: Indonezja zacieśnia współpracę z zakresu bezpieczeństwa z Japonią. Podczas wizyty ministra obrony Japonii Shinjiro Koizumiego w Indonezji, przedstawiciele obu stron podpisali umowę o współpracy obronnej, której celem jest zacieśnienie współpracy w zakresie wspólnych ćwiczeń i rozwoju przemysłu obronnego, otwierając tym samym perspektywy dla Indonezji na zakup japońskiego sprzętu wojskowego. Ministrowie obrony odbyli

również spotkanie dwustronne, podczas którego omówili wspólne ćwiczenia wojskowe, dalszą współpracę w zakresie bezpieczeństwa morskiego oraz sprzętu wojskowego i technologii obronnych. Podjęto także decyzję o ustanowieniu ram zintegrowanego mechanizmu dialogu obronnego (Integrated Defense Dialogue Mechanism), którego celem będzie instytucjonalizacja regularnych rozmów między urzędnikami na szczeblu wiceministrów a oficerami wojskowymi obu stron. Ponadto podjęto decyzję o utworzeniu grupy roboczej w celu zacieśnienia współpracy w zakresie potencjalnych zakupów sprzętu obronnego. Porozumienie zostało zawarte wkrótce po zniesieniu przez rząd Japonii wieloletniego zakazu eksportu śmiertelnej broni, stanowiącego ważny filar jej powojennej, pacyfistycznej konstytucji. Zmiana dotyczy pięciu kategorii eksportu sprzętu obronnego, który Japonia będzie mogła teraz sprzedawać krajom, z którymi zawarła umowy o transferze sprzętu i technologii obronnych. Biorąc pod uwagę program modernizacji sił zbrojnych prezydenta Prabowo Subianto o wartości 19,4 mld USD, Indonezja może stać się jednym z głównych odbiorców japońskiego sprzętu w Azji Południowo-Wschodniej.

5 maja: Tajlandia anulowała porozumienie z Kambodżą w sprawie wspólnej eksploracji zasobów energetycznych. Rząd w Bangkoku podjął decyzję o anulowaniu porozumienia obowiązującego od 2001 r., które dotyczyło wspólnej eksploracji zasobów energetycznych na obszarach spornych w Zatoce Tajlandzkiej. Porozumienie było znane jako protokół ustaleń 44 (Memorandum of Understanding 44) i tworzyło ramy współpracy w zakresie poszukiwań ropy naftowej i gazu ziemnego przy jednoczesnym prowadzeniu negocjacji delimitacyjnych. Niemniej jednak przez ćwierć wieku nie przyniosło wymiernych rezultatów, co wynikało m.in. z niestabilności politycznej w Tajlandii, okresowych napięć granicznych oraz silnego sprzeciwu środowisk nacjonalistycznych. Premier Tajlandii Anutin Charnvirakul uzasadnił wycofanie się z umowy brakiem postępów, podkreślając, że decyzja była elementem jego programu politycznego, choć jej ogłoszenie następuje w kontekście niedawnych starć zbrojnych między państwami w 2025 r. Władze w Phnom Penh zapowiedziały uruchomienie mechanizmu przymusowej koncyliacji na podstawie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS), podkreślając jednocześnie, że jednostronne wypowiedzenie umowy nie narusza ich praw do spornych obszarów morskich. Tajlandia natomiast sygnalizuje zamiar dalszego opierania przyszłych negocjacji właśnie na zasadach tej konwencji.

5 maja: Japonia zacieśnia współpracę z zakresem bezpieczeństwa z Filipinami. Wizyta japońskiego ministra obrony w Manili stanowi kolejny etap intensyfikacji współpracy wojskowej między Japonią a Filipinami, motywowanej przede wszystkim wspólnymi obawami dotyczącymi rosnącej asertywności Chin w regionie. Strony zadeklarowały pogłębienie kooperacji w obszarze obronności, w tym utworzenie specjalnej grupy roboczej zajmującej się współpracą w

zakresie sprzętu wojskowego oraz przyspieszenie procedur zmierzających do przekazania Filipinom niszczycieli typu Abukuma oraz samolotów szkoleniowych TC-90. Transfer używanych okrętów, które zostały wycofane ze służby przez Japonię, należy postrzegać jako pragmatyczne rozwiązanie w obliczu ograniczeń finansowych oraz opóźnień w realizacji długoterminowych programów modernizacyjnych, takich jak plan Re-Horizon 3. Wprowadzenie japońskich platform wiąże się jednak z wyzwaniami operacyjnymi, obejmującymi konieczność dostosowania infrastruktury logistycznej, systemów utrzymania oraz szkolenia załóg, co może zwiększyć koszty eksploatacyjne i złożoność operacyjną. Mimo to doświadczenia Filipin w adaptacji używanego sprzętu wskazują na gotowość do podejmowania takich działań w celu szybkiego zwiększenia zdolności bojowych.

5 maja: Kambodża zapowiedziała uruchomienie procedury postępowania pojednawczego w odpowiedzi na decyzję Tajlandii w sprawie porozumienia o wspólnej eksploracji zasobów energetycznych. Decyzja Tajlandii o formalnym wypowiedzeniu memorandum z 2001 r. dotyczącego wspólnej eksploracji zasobów energetycznych na spornych wodach Zatoki Tajlandzkiej wywołała zdecydowaną reakcję Kambodży i grozi dalszym zaostreniem napięć między oboma państwami. Phnom Penh zapowiedziało uruchomienie procedury obowiązkowego postępowania pojednawczego w ramach Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS), uznając ten krok za jedyną dostępną drogę po jednostronnym wycofaniu się Bangkoku z dotychczasowego mechanizmu współpracy. Kambodża podkreśliła, że memorandum przez ponad dwie dekady stanowiło podstawową platformę pokojowego rozwiązywania sporów morskich oraz negocjowania delimitacji granic zgodnie z prawem międzynarodowym. Wicepremier i minister spraw zagranicznych Kambodży Prak Sokhonn ocenił decyzję Tajlandii jako odejście od wcześniejszego ducha współpracy politycznej, który umożliwił obu krajom stworzenie wspólnego modelu dialogu w sprawie nakładających się roszczeń terytorialnych. Jednocześnie zaznaczył, że wypowiedzenie memorandum nie narusza praw Kambodży do spornych obszarów morskich i nie zmienia jej stanowiska prawnego. Phnom Penh podkreśliło również, że uruchomienie procedury przewidzianej przez UNCLOS ma być potwierdzeniem przywiązania Kambodży do pokojowego rozwiązywania sporów oraz respektowania międzynarodowych norm prawnych.

6 maja: Filipiny wezwały Mjanmę do umożliwienia spotkania wysłannikowi ASEAN z Aung San Suu Kyi. Filipiny, sprawujące w 2026 roku przewodnictwo w ASEAN, zaapelowały do władz Mjanmy o umożliwienie specjalnemu wysłannikowi stowarzyszenia spotkania z przetrzymywaną przywódczynią opozycji Aung San Suu Kyi, podkreślając konieczność zwiększenia przejrzystości działań władz wojskowych. Władze w Manili uznały decyzję o przeniesieniu

polityczki do aresztu domowego za istotny, choć niewystarczający krok w kierunku budowania zaufania i stabilizacji wewnętrznej kraju. Jednocześnie wskazano, że umożliwienie jej kontaktu z rodziną stanowiłoby wyraźny sygnał realnego zaangażowania władz w proces pojednania narodowego. Filipińska dyplomacja zaakcentowała również znaczenie dopuszczenia wysłannika ASEAN do bezpośredniego dialogu z wszystkimi stronami konfliktu, co mogłoby przyczynić się do wznowienia inkluzywnego procesu politycznego oraz realizacji założeń pięciopunktowego konsensusu pokojowego przyjętego przez ASEAN w kwietniu 2021 r.

6 maja: Japonia użyła przeciwokrętowego systemu raketowego na Filipinach. W trakcie ćwiczeń wojskowych Balikatan organizowanych na Filipinach wspólnie ze Stanami Zjednoczonymi, japońskie siły samoobrony przeprowadziły demonstracyjne użycie przeciwokrętowego systemu raketowego typu 88, skutecznie zatapiając wycofany ze służby okręt filipińskiej marynarki wojennej. Realizacja tego scenariusza w ramach ćwiczeń stanowi wyraźny sygnał rosnących zdolności interoperacyjnych i koordynacji działań sojuszniczych w zakresie operacji morskich.

6 maja: prezydent Wietnamu złożył wizytę w Indiach. Podczas pobytu w Nowym Delhi prezydent Wietnamu i Sekretarz Generalny Komunistycznej Partii Wietnamu (KPW) To Lam spotkał się z premierem Nerendrą Modim, z którym omówił kwestie związane ze wzmocnieniem współpracy dwustronnej między państwami. Obaj liderzy zadeklarowali zwiększenie wartości wymiany handlowej do 25 mld USD do 2030 r. Oprócz tego strony zapowiedziały pogłębianie współpracy inwestycyjnej oraz integrację w globalnych łańcuchach dostaw, przy jednoczesnym dążeniu do ograniczania barier handlowych i zwiększania dostępu do rynków. Istotnym kierunkiem współdziałania ma być również rozwój nowych technologii, w tym półprzewodników, sztucznej inteligencji, technologii informacyjnych czy łączności nowej generacji, a także współpraca w obszarze surowców krytycznych i energetyki jądrowej o charakterze pokojowym. Zwieńczeniem rozmów było podpisanie szeregu porozumień obejmujących m.in. naukę, technologie, ochronę zdrowia, cyberbezpieczeństwo i współpracę lokalną, co ma otworzyć nowy etap w rozwoju stosunków bilateralnych.

7 maja: na Filipinach odbył się 48. Szczyt ASEAN. Szczyt w Cebu został zdominowany przez pilne wyzwania gospodarcze wynikające z eskalacji konfliktu na Bliskim Wschodzie. Kluczowe obawy państw członkowskich koncentrują się wokół rosnących cen paliw, presji inflacyjnej oraz zakłóceń w łańcuchach dostaw, które szczególnie dotyczą region silnie uzależniony od importu surowców energetycznych. W odpowiedzi na te wyzwania ministrowie gospodarki zobowiązali się do przyspieszenia inicjatyw integracyjnych, w tym rozwoju regionalnej sieci energetycznej ASEAN Power Grid oraz stworzenia ram dla

podmorskich kabli energetycznych, kluczowych dla bezpieczeństwa dostaw energii. Równolegle podkreślono konieczność wzmocnienia odporności łańcuchów dostaw i utrzymania płynności handlu, a także rozwijania instrumentów wspierających integrację cyfrową i swobodny przepływ towarów. Istotnym elementem agendy stały się również działania na rzecz bezpieczeństwa energetycznego, w tym promowana przez Filipiny ratyfikacja mechanizmu współdzielenia rezerw paliwowych w sytuacjach kryzysowych. Zredukowana formuła szczytu odzwierciedla przesunięcie priorytetów z długoterminowych celów rozwojowych na natychmiastowe reagowanie kryzysowe, przy jednoczesnym zachowaniu deklaratywnego zaangażowania w dalszą integrację gospodarczą, transformację energetyczną oraz rozwój technologiczny. Obecny kryzys może paradoksalnie przyspieszyć współpracę regionalną, szczególnie w obszarze energii i infrastruktury, choć jednocześnie uwidacznia ograniczenia instytucjonalne i operacyjne ASEAN. Równolegle na marginesie obrad utrzymują się nierozwiązane kwestie polityczne i bezpieczeństwa, takie jak sytuacja w Mjanmie, spór graniczny między Tajlandią a Kambodżą oraz napięcia na Morzu Południowochińskim. Choć pozostają one w agendzie, ich znaczenie zostało chwilowo ograniczone na rzecz bieżących wyzwań gospodarczych. ASEAN konsekwentnie podtrzymuje jednak podejście oparte na konsensusie i ogólnych deklaracjach, unikając konfrontacyjnej retoryki, co znajduje odzwierciedlenie w przygotowywanych dokumentach końcowych, obejmujących m.in. stanowisko wobec sytuacji na Bliskim Wschodzie, deklarację dotyczącą współpracy morskiej oraz zmiany w Karcie ASEAN.

7 maja: przywódcy Tajlandii i Kambodży przeprowadzili na marginesie Szczytu ASEAN rozmowę na temat deeskalacji napięć w relacjach dwustronnych. Rozmowa, zorganizowana z inicjatywy Filipin, stanowiła pierwsze od miesiąca bezpośrednie zaangażowanie obu stron. Dotychczasowe próby stabilizacji sytuacji przynosiły jedynie częściowe rezultaty – pierwsze zawieszenie broni osiągnięto przy udziale Stanów Zjednoczonych, jednak kolejne starcia pokazały ograniczoną trwałość tych ustaleń. Obecnie przywódcy obu państw deklarują wolę kontynuowania dialogu na szczeblu dyplomatycznym, koncentrując się na mechanizmach deeskalacyjnych oraz odbudowie ram współpracy umożliwiających normalizację relacji. Proces ten komplikuje jednak narastające napięcie związane z jednostronnym wycofaniem się Tajlandii z porozumienia zawartego w 2001 r., dotyczącego wspólnej eksploatacji zasobów energetycznych na obszarach spornych w Zatoce Tajlandzkiej, co skłoniło Kambodżę do zapowiedzi podjęcia formalnych działań prawnych w oparciu o UNCLOS. Prezydent Filipin, który również uczestniczył w spotkaniu zapowiedział, iż zespół obserwacyjny ASEAN (ASEAN Observer Team) będzie kontynuował monitorowanie zawieszenia broni pomiędzy państwami, a jej mandat zostanie przedłużony o kolejne trzy miesiące do lipca bieżącego roku.

8 maja: liderzy ASEAN przyjęli Protokół z Cebu zamieniający Kartę ASEAN.

Prezydent Filipin Ferdinand Marcos Jr poinformował o przyjęciu Protokołu z Cebu, który wprowadza pierwszą zmianę w Karcie ASEAN od czasu jej podpisania w 2007 r. Poprawka wspiera pełną integrację Timoru Wschodniego z blokiem po tym, jak formalnie stał się on jedenastym członkiem ASEAN w październiku 2025 r.

8 maja: przedstawiciele ASEAN wyrazili zaniepokojenie wzrostem napięć na Bliskim Wschodzie.

Podczas 48. Szczytu ASEAN w Cebu przywódcy państw regionu wyrazili głębokie zaniepokojenie dynamicznie pogarszającą się sytuacją na Bliskim Wschodzie oraz jej konsekwencjami dla stabilności międzynarodowej. W przyjętym oświadczeniu wezwano wszystkie strony konfliktu do zachowania maksymalnej powściągliwości, zaprzestania działań zbrojnych oraz stworzenia warunków umożliwiających pełne wdrożenie zawieszenia broni. Szczególną uwagę zwrócono na konieczność utrzymania bezpieczeństwa morskiego i swobody żeglugi, w tym przywrócenia niezakłóconego tranzytu przez strategiczną Cieśninę Ormuz, której destabilizacja doprowadziła do gwałtownego wzrostu cen surowców energetycznych. Skutki tego kryzysu są szczególnie dotkliwe dla państw Azji Południowo-Wschodniej, silnie uzależnionych od importu ropy naftowej z regionu Zatoki Perskiej, co przekłada się na rosnące koszty energii, a w konsekwencji także żywności i innych dóbr podstawowych. W odpowiedzi na te wyzwania państwa ASEAN zadeklarowały zacieśnienie współpracy w zakresie ochrony bezpieczeństwa energetycznego i żywnościowego oraz utrzymania ciągłości łańcuchów dostaw. Kluczowym elementem tych działań ma być przyspieszenie ratyfikacji regionalnego porozumienia dotyczącego bezpieczeństwa paliwowego (ASEAN Petroleum Security Agreement, APSA), które przewiduje mechanizmy koordynowanego dzielenia się zasobami energetycznymi w sytuacjach kryzysowych.

8 maja: Wietnam kontynuuje rozbudowę sztucznych wysp w archipelagu Spratly.

Wietnam kontynuuje intensywną rozbudowę swoich placówek na archipelagu Wysp Spratly, utrzymując wysokie tempo prac rekultywacyjnych obserwowane w ostatnich latach, a jednocześnie przechodząc stopniowo do etapu rozwoju bardziej zaawansowanej infrastruktury na już utworzonych sztucznych wyspach. W ciągu ostatniego roku kraj ten powiększył obszar odzyskanego lądu o 534 akrów, osiągając łączną powierzchnię 2771 akrów, przy czym największą bazą pozostaje rafa Barque Canada (Barque Canada Reef). Równoległe postępują prace nad mniejszymi rozszerzeniami oraz budową infrastruktury portowej – liczba portów wzrosła do 15, z czego większość powstała po 2021 r., a kolejne są w trakcie realizacji. Choć jeszcze na początku 2025 r. Wietnam zbliżał się skalą działań do Chin, to intensyfikacja chińskich prac, zwłaszcza na rafie Antelope (Antelope Reef), ponownie zwiększyła dysproporcję pomiędzy państwami w tym obszarze. Obecnie Wietnam koncentruje się nie

tylko na powiększaniu terytoriów, lecz także na ich funkcjonalnym wykorzystaniu. Przykładem jest instalacja zaawansowanych systemów nawigacyjnych, takich jak radiolatarnia DVOR na rafie Barque Canada, która znacząco poprawi możliwości operacyjne lotnictwa w regionie. Transformacja ta wskazuje na przejście od etapu budowy lądu do jego militarnego i logistycznego zagospodarowania. W dłuższej perspektywie to właśnie rozwój infrastruktury i zdolności operacyjnych może mieć kluczowe znaczenie dla równowagi sił i charakteru działań w regionie Morza Południowochińskiego.

9 maja: były prezydent Filipin zmienił swojego obrońcę przed rozpoczęciem procesu przed Międzynarodowym Trybunałem Karnym (MTK). Rodrigo Duterte przygotowuje się do pełnoskalowego procesu przed MTK w związku z zarzutami zbrodni przeciwko ludzkości, dotyczącymi prowadzonej podczas jego rządów kampanii antynarkotkowej, która doprowadziła do śmierci tysięcy osób. W kontekście postępowania nastąpiła zmiana w jego zespole obrony – dotychczasowy główny adwokat Nicholas Kaufman zakończył współpracę z końcem marca 2026 r., a jego miejsce ma zająć nowy, doświadczony prawnik specjalizujący się w sprawach prowadzonych przed tym trybunałem. Zapewniono przy tym ciągłość i skuteczność reprezentacji prawnej oskarżonego. Duterte przebywa w areszcie od marca 2025 r.

11 maja: były premier Tajlandii został warunkowo zwolniony z więzienia. Thaksin Shinawatra został zwolniony warunkowo z więzienia po odbyciu części kary, która pierwotnie była skrócona i odbywana w warunkach szpitalnych. Decyzja ta kończy okres ośmiu miesięcy od momentu, gdy sąd nakazał mu rzeczywiste odbycie kary pozbawienia wolności po wcześniejszym, kontrowersyjnym pobycie w szpitalu. Po opuszczeniu zakładu karnego w Bangkoku polityk został entuzjastycznie powitany przez swoich zwolenników, co potwierdza, że mimo osłabienia jego pozycji politycznej nadal dysponuje znaczącym poparciem społecznym. Zwolnienie Shinawatry następuje w okresie wyraźnego osłabienia wpływów jego ugrupowania oraz całego klanu politycznego, co było widoczne w najgorszym wyniku wyborczym partii Pheu Thai w 2026 r. oraz w odsunięciu od władzy jego córki Paetongtarn Shinawatry. Jednocześnie zmiana układu sił politycznych doprowadziła do objęcia stanowiska premiera przez Anutina Charnvirakula, dotychczasowego sojusznika, który stał się rywalem politycznym. Powrót Shinawatry na scenę publiczną może przyczynić się do częściowej odbudowy wpływów jego środowiska politycznego, jednak jego dalsza aktywność będzie musiała być wyważona. Nadmierna ingerencja w bieżącą politykę mogłaby wywołać kolejne napięcia w już niestabilnym systemie politycznym kraju, dlatego bardziej prawdopodobny scenariusz zakłada jego zakulisowe działania, przynajmniej w perspektywie krótkoterminowej.

11 maja: wiceprezydent Filipin została formalnie postawiona w stan drugiego w historii kraju impeachmentu. Izba Reprezentantów zatwierdziła raport komisji sprawiedliwości, który stwierdza istnienie prawdopodobnych podstaw do dalszego procedowania zarzutów, a za przyjęciem dokumentu opowiedziało się 257 parlamentarzystów, przy 25 głosach przeciwnych i 9 wstrzymujących się. Do postawienia w stan impeachmentu wymagany był próg jednej trzeciej składu Izby, który został znacząco przekroczony, co przesądza o skierowaniu sprawy do Senatu, gdzie do ewentualnego skazania potrzebna będzie większość dwóch trzecich głosów. W tym kontekście warto jednak zaznaczyć, że senatorzy należący do grupy zwolenników rodziny Duterte podjęli decyzję o usunięciu dotychczasowego przewodniczącego Vicente Sotto III stosunkiem głosów 13 do 9. Jego miejsce zajął Alan Peter Cayetano, czyli senator blisko związany z rodziną Duterte, albowiem był ministrem spraw zagranicznych w rządzie Rodrigo Duterte. Wiele wskazuje na to, że zmiana na stanowisku przewodniczącego Senatu ma ułatwić zablokowanie impeachmentu Sary Duterte. Zarzuty wobec wiceprezydent obejmują między innymi niewłaściwe wykorzystanie środków publicznych w wysokości około 10 mln USD oraz groźby wobec prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr., przy czym sama zainteresowana konsekwentnie odrzuca oskarżenia, określając je jako motywowane politycznie. Decyzja Izby ma istotne znaczenie nie tylko prawne, ale i systemowe, ponieważ wpisuje się w szerszy kontekst kryzysu politycznego, napięć wewnątrz elit oraz pogarszającej się sytuacji gospodarczej kraju, w tym wzrostu inflacji oraz spowolnienia wzrostu gospodarczego. Relacje między Sara Duterte a prezydentem Marcossem, niegdyś sojusznikami w wyborach w 2022 r., uległy głębokiemu rozpadowi, co dodatkowo zaostriło rywalizację polityczną na szczytach władzy.

12 maja: Kambodża przyjęła nową ustawę o powszechnym poborze wojskowym. Władze Kambodży zdecydowały się na istotne wzmocnienie potencjału obronnego państwa poprzez przyjęcie nowej ustawy o powszechnym poborze do wojska, co stanowi bezpośrednią reakcję na pogarszającą się sytuację bezpieczeństwa w relacjach z Tajlandią po krwawych starciach granicznych w 2025 r. Przyjęte jednogłośnie przez parlament regulacje przewidują wydłużenie obowiązkowej służby wojskowej z dotychczasowych 18 miesięcy do dwóch lat, a także zawężenie grupy wiekowej objętej poborem do osób w wieku od 18 do 25 lat. Jednocześnie znacząco zaostriżono sankcje za uchylenie się od obowiązku służby – w czasie pokoju kara pozbawienia wolności może wynieść do dwóch lat, natomiast w warunkach konfliktu zbrojnego nawet do pięciu lat.

14 maja: incydent z użyciem broni palnej w budynku filipińskiego Senatu. Sytuacja polityczna na Filipinach uległa gwałtownemu zaostreniu w związku z wydarzeniami wokół senatora Ronalda „Bato” dela Rosy, który jest poszukiwany

przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK) pod zarzutem zbrodni przeciwko ludzkości, analogicznych do tych, o które oskarżony jest były prezydent Rodrigo Duterte. Dela Rosa, będący kluczową postacią brutalnej kampanii antynarkotykowej z czasów rządów Duterte, przebywał pod ochroną Senatu, obawiając się zatrzymania, jednak pojawiły się niepotwierdzone informacje o jego ucieczce po incydencie z użyciem broni palnej w budynku Senatu. Strzały oddane 13 maja wywołały chaos, doprowadziły do mobilizacji służb bezpieczeństwa oraz interwencji wojska, a okoliczności zdarzenia pozostają niejasne, w tym kwestia sprawców i ewentualnej inscenizacji zajścia. Wydarzenia te wpisują się w szerszy kontekst narastającego kryzysu politycznego, obejmującego zarówno napięcia między obozem prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. a wpływową rodziną Duterte, jak i równoległe postępowania prawne. Wobec dela Rosy wydano nakaz aresztowania, który został ujawniony w maju, choć sam polityk kwestionuje jurysdykcję MTK po wycofaniu się Filipin z jego struktur w 2019 r. i podejmuje działania prawne w celu uniknięcia ekstradycji. Jednocześnie prezydent Marcos stara się dystansować od sytuacji, podkreślając brak polecenia zatrzymania senatora, co nie zmniejsza jednak presji na jego administrację. Kryzys pogłębia dodatkowo fakt, że były prezydent Rodrigo Duterte oczekuje na proces przed Trybunałem w Hadze, co czyni go pierwszym byłym przywódcą państwa azjatyckiego sądzonym przez tę instytucję. Równoległe jego córka, wiceprezydent Sara Duterte, zмага się z procedurą impeachmentu, co znacząco podnosi stawkę politycznej rywalizacji i może wpłynąć na układ sił przed wyborami prezydenckimi w 2028 r. Całość wydarzeń wskazuje na głęboki kryzys instytucjonalny i rosnącą polaryzację sceny politycznej Filipin, w której kwestie odpowiedzialności za przeszłe działania władz splatają się z bieżącą walką o władzę.

14 maja: Malezja rozważa podjęcie kroków prawnych wobec Norwegii w związku z wycofaniem się ze sprzedaży pocisków przeciwokrętowych.

Malezja znalazła się w centrum narastającego sporu dyplomatycznego z Norwegią w związku z decyzją o cofnięciu zgód eksportowych na dostawę pocisków przeciwokrętowych NSM przeznaczonych dla malezyjskich okrętów bojowych. Minister obrony Mohamed Khaled Nordin zapowiedział dochodzenie odszkodowania oraz rozważenie kroków prawnych, podkreślając, że Kuala Lumpur uściło już około 95% wartości kontraktu, zanim norweskie władze wstrzymały jego realizację na krótko przed planowaną dostawą systemów. Umowa, zawarta z norweskim przedsiębiorstwem Kongsberg Defence & Aerospace, obejmowała dostawę pocisków dla sześciu okrętów, a także dodatkowy kontrakt dotyczący kolejnych jednostek. Decyzja Norwegii, motywowana zaostreniem kontroli eksportu wybranych technologii, została odebrana przez stronę malezyjską jako jednostronna i nieakceptowalna, co wyraźnie podkreślił premier Anwar Ibrahim, wskazując na jej negatywne

konsekwencje dla zdolności operacyjnych sił zbrojnych oraz potencjalny wpływ na równowagę bezpieczeństwa w regionie. Malezja zamierza domagać się nie tylko zwrotu poniesionych kosztów, lecz także rekompensaty za szkody wynikające z naruszenia umowy.

14 maja: Mjanma przekształciła przekazy pieniężne od zagranicznych pracowników w główne źródło napływu obcych walut. W 2025 r. wartość tych przekazów osiągnęła poziom 5,6 mld USD, odpowiadając za około 38% całkowitych wpływów zagranicznych, co oznacza gwałtowny wzrost w porównaniu z okresem po zamachu stanu w 2021 r. Kluczowym mechanizmem tego wzrostu były regulacje wprowadzone w 2024 r., zobowiązujące migrantów do przekazywania co najmniej jednej czwartej dochodów za pośrednictwem oficjalnych kanałów bankowych, pod groźbą utraty możliwości odnowienia paszportu lub legalnej pracy za granicą. Napływ środków pełni funkcję istotnego wsparcia dla kontrolowanego przez państwo systemu finansowego, który zмага się z ograniczeniami wynikającymi z sankcji międzynarodowych oraz trwającego konfliktu wewnętrznego. Władze wykorzystują dostęp do obcych walut do finansowania importu kluczowych dóbr, takich jak paliwo, żywność czy leki, a także do utrzymania zdolności operacyjnych aparatu państwowego. Jednocześnie przepływy finansowe są silnie regulowane, a środki trafiają do systemu bankowego powiązanego z elitami wojskowymi, co budzi kontrowersje w kontekście wcześniejszych oskarżeń o współudział w naruszeniach praw człowieka. Pomimo krótkoterminowych korzyści dla bilansu płatniczego i stabilności walutowej, sytuacja gospodarcza kraju pozostaje trudna – inflacja utrzymuje się na wysokim poziomie około 30%, a bezpośrednie inwestycje zagraniczne uległy znacznemu ograniczeniu.

17 maja: rząd Filipin wezwał Sąd Najwyższy do oddalenia wniosku senatora w sprawie jego aresztowania na podstawie nakazu wydanego przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK). Rząd w Manili zwrócił się do Sądu Najwyższego o oddalenie wniosku senatora Ronalda dela Rosy, który domaga się zablokowania swojego zatrzymania w związku z nakazem aresztowania wydanym przez MTK pod zarzutem zbrodni przeciwko ludzkości. Według Prokuratora Generalnego władza wykonawcza ma prawo do wykonania tego nakazu bez konieczności uzyskania odrębnego postanowienia sądu krajowego, co stanowi kluczowy element sporu prawnego dotyczącego zakresu jurysdykcji międzynarodowej wobec Filipin. Dela Rosa, były szef policji w okresie intensywnej kampanii antynarkotykowej prowadzonej przez administrację Rodrigo Duterte, od miesięcy unikał zatrzymania, a następnie pojawił się w Senacie, gdzie przez krótki czas korzystał z ochrony instytucjonalnej, zanim opuścił jego teren w atmosferze napięcia po incydencie z użyciem broni. Polityk konsekwentnie podważa kompetencje MTK, argumentując, że nie ma on jurysdykcji nad Filipinami po ich wycofaniu się z jego struktur. Sprawa ma

charakter systemowy, gdyż dela Rosa został wskazany jako współsprawca w postępowaniu dotyczącym byłego prezydenta Duterte, wobec którego formalnie potwierdzono zarzuty, otwierając drogę do procesu. Jednocześnie sytuacja wpisuje się w szerszy kontekst narastających napięć politycznych w kraju, potęgowanych przez równoległe postępowanie impeachmentowe wobec wiceprezydent Sary Duterte, co dodatkowo komplikuje relacje między kluczowymi ośrodkami władzy i zwiększa poziom niestabilności instytucjonalnej.

18 maja: na Filipinach rozpoczął się proces w sprawie impeachmentu wiceprezydent. Przewodniczący Senatu Alan Peter Cayetano rozpoczął proces w sprawie impeachmentu Sary Duterte, która w przypadku skazania może zostać pozbawiona możliwości sprawowania funkcji publicznych, co może uniemożliwić jej startowanie w wyborach prezydenckich zaplanowanych na 2028 r. Postępowanie toczy się w warunkach głębokiego kryzysu politycznego, naznaczonego niedawnym chaosem w izbie wyższej parlamentu, incydentami z użyciem broni oraz zmianą jej przewodniczącego, do której przyczynił się nagły powrót senatora Ronalda „Bato” dela Rosy, ściganego przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK). Wiceprezydent Filipin postawiono zarzuty dotyczące nadużycia środków publicznych, nieujawnionego majątku oraz gróźb wobec prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr. i jego otoczenia.

18 maja: premier Malezji spotkał się z królem w sprawie przedterminowych wyborów. Król Malezji Sultan Ibrahim spotkał się z premierem Anwarem Ibrahimem w Pałacu Narodowym, w atmosferze narastających napięć politycznych wokół możliwych przedterminowych wyborów parlamentarnych. Choć wybory są formalnie planowane dopiero na początek 2028 r., premier sygnalizuje gotowość rozważenia ich przyspieszenia, co ma związek zarówno z rosnącymi podziałami w rządzącej koalicji, jak i potrzebą uporządkowania kalendarza wyborczego w kontekście nadchodzących głosowań stanowych. Otoczenie premiera zмага się z narastającą fragmentacją obozu władzy: część sojuszników, w tym koalicja Barisan Nasional, zapowiedziała samodzielny start w wyborach stanowych w Johor, co podważa spójność dotychczasowego układu rządzącego. Dodatkowo premier zapowiedział pilne konsultacje wewnątrz swojej koalicji Pakatan Harapan, podkreślając gotowość do rywalizacji wyborczej ze wszystkimi ugrupowaniami. Sytuację komplikuje także odpływ kluczowych polityków z obozu rządowego – dwóch byłych ministrów, Rafizi Ramliego i Nik Nazmiego Nik Ahmada, ogłosiło odejście z Partii Sprawiedliwości Ludowej i utworzenie własnego ugrupowania, co może zapoczątkować dalsze podziały. W tym kontekście ewentualna decyzja o wcześniejszych wyborach stanowi próbę zarządzania narastającą niestabilnością i utrzymania kontroli nad coraz bardziej rozdrobnioną sceną polityczną.

19 maja: prezydent Filipin kolejny raz zwrócił uwagę, że Filipiny mogą zostać wciągnięte w konflikt w Cieśninie Tajwańskiej. W rozmowie z japońskimi mediami Ferdinand Marcos Jr podkreślił, że w przypadku potencjalnego konfliktu wokół Tajwanu jego kraj najprawdopodobniej zostałaby w niego wciągnięty ze względu na bliskość geograficzną oraz obecność około 200 tys. obywateli Filipin pracujących i mieszkających na wyspie. Zaznaczył przy tym, iż Manila nie dąży do udziału w ewentualnej wojnie o Tajwan, jednak w praktyce mogłaby zostać zmuszona do reakcji, ponieważ północne regiony Filipin odczułyby bezpośrednie skutki takiego konfliktu. Deklaracje te wpisują się w szerszy kontekst rosnących napięć w regionie Indo-Pacyfiku oraz zbliżającej się wizyty państwowej prezydenta w Japonii, gdzie ma on rozmawiać z premier Sanae Takaichi o pogłębieniu współpracy w zakresie bezpieczeństwa. Marcos wskazał również na potrzebę uzyskania większej jasności co do japońskiej polityki obronnej po liberalizacji przepisów dotyczących eksportu uzbrojenia, podkreślając, że oba państwa mierzą się z podobną presją na spornych obszarach Morza Południowochińskiego oraz Wschodniochińskiego.

19 maja: Malezja domaga się odszkodowania od Norwegii. Malezja zaostrza spór dyplomatyczny z Norwegią po niespodziewanym cofnięciu przez Oslo zgód eksportowych dotyczących systemu przeciwokrętowych pocisków raketowych przeznaczonych dla malezyjskich okrętów bojowych. Minister obrony Mohamed Khaled Nordin poinformował, że Kuala Lumpur zamierza domagać się odszkodowania przekraczającego 250 mln USD, obejmującego zarówno koszty bezpośrednie, jak i pośrednie wynikające z zerwania kontraktu. Malezyjski rząd zdążył już uiścić około 95% wartości umowy, co odpowiada kwocie ponad 142 mln USD. Dodatkowe roszczenia mają objąć koszty demontażu oraz wymiany wyposażenia na okrętach budowanych z myślą o integracji z norweskimi systemami uzbrojenia. Problem dotyczy programu budowy okrętów przybrzeżnych malezyjskiej marynarki wojennej, dla których norweski koncern Kongsberg miał dostarczyć systemy raketowe w ramach kontraktu zawartego jeszcze w 2018 r. Norweskie ministerstwo spraw zagranicznych odmówiło szczegółowego komentowania sprawy, powołując się na przepisy dotyczące poufności, jednocześnie deklarując gotowość do dalszego dialogu z władzami Malezji. Kryzys ten unaocznia rosnące napięcia wokół polityki eksportu uzbrojenia i pokazuje, jak decyzje regulacyjne państw dostawców mogą wpływać na strategiczne programy modernizacji sił zbrojnych państw partnerskich oraz na poziom wzajemnego zaufania w relacjach międzynarodowych.

19 maja: Tajlandia zatwierdziła nowy program subsydiów konsumenckich. Rząd Tajlandii zatwierdził uruchomienie nowego zadłużenia w wysokości 200 mld bahtów (około 6,1 mld USD) w celu sfinansowania programu subsydiów konsumenckich, który ma złagodzić skutki wzrostu kosztów życia wywołanego konfliktem na Bliskim Wschodzie. Decyzja ta wpisuje się w szerszą strategię

fiskalnej interwencji państwa w obliczu presji inflacyjnej i spowolnienia gospodarczego. Program obejmie około 43 mln obywateli i będzie realizowany przez cztery miesiące, od czerwca do września. W jego ramach przewidziano miesięczne wsparcie w wysokości 1 000 bahtów (30,65 USD) na osobę oraz subsydiowanie 60% wybranych towarów konsumpcyjnych, z dziennym limitem dopłat wynoszącym 200 bahtów (6,13 USD). Władze podkreślają, że finansowanie programu będzie rozłożone w czasie i realizowane poprzez emisję pożyczek terminowych oraz weksli skarbowych przy stosunkowo niskim oprocentowaniu, nieprzekraczającym 1,5%. Według urzędników biura zarządzania długiem publicznym, realizacja tego pakietu podniesie wskaźnik długu publicznego do PKB do około 68% do końca września, pozostając jednak poniżej ustawowego progu wynoszącego 70%. Nowe zobowiązania są częścią większego programu pożyczkowego o wartości 400 mld bahtów (12,2 mld USD), który obecnie podlega kontroli prawnej.

20 maja: Sąd Najwyższy Filipin odrzucił wniosek senatora o wstrzymanie jego aresztowania i przekazania do Międzynarodowego Trybunału Karnego (MTK). Sąd Najwyższy odrzucił wniosek senatora Ronalda „Bato” dela Rosy, co w praktyce otworzyło drogę do wyegzekwowania międzynarodowego nakazu zatrzymania wydanego przez MTK. Dela Rosa, którego miejsce pobytu pozostaje nieznane, jest poszukiwany w związku z zarzutami o popełnienie zbrodni przeciwko ludzkości w trakcie realizacji brutalnej kampanii antynarkotykowej zainicjowanej podczas prezydentury Rodrigo Duterte w latach 2016–2022. Były szef policji, określany jako jeden z głównych wykonawców tej operacji, konsekwentnie zaprzecza udziałowi w nielegalnych zabójstwach i utrzymuje, że nakaz wydany przez MTK nie może być realizowany na terytorium Filipin bez odpowiedniego orzeczenia sądu krajowego. Jego obrońcy zapowiedzieli dalsze działania prawne, w tym wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, podkreślając, że decyzja Sądu Najwyższego nie rozstrzyga kwestii zgodności egzekwowania procedur MTK z krajowym porządkiem prawnym.

21 maja: filipiński rząd nakazał policji aresztowanie senatora poszukiwanego przez Międzynarodowy Trybunał Karny (MTK). Minister sprawiedliwości Frederick Vida poinformował o wszczęciu przez filipińskie organy ścigania poszukiwań senatora Ronalda „Bato” Dela Rosy, który ukrywa się po ucieczce z budynku Senatu, gdzie doszło do strzelaniny. Senator pełnił wcześniej funkcję szefa policji i w czasie prezydentury Rodrigo Duterte był odpowiedzialny za wdrażanie brutalnej kampanii antynarkotykowej. Jest obecnie poszukiwany przez MTK w związku z podejrzeniem popełnienia zbrodni przeciwko ludzkości.

25 maja: większość Filipińczyków popiera działania rządu mające na celu ochronę suwerenności państwa. Badanie przeprowadzone przez ośrodek

OCTA Research na zlecenie Sił Zbrojnych Filipin wykazało wysokie poparcie społeczne dla działań związanych z obroną integralności terytorialnej państwa oraz egzekwowaniem suwerennych praw Filipin, w tym na obszarze Morza Południowochińskiego. Spośród wszystkich respondentów 76% zadeklarowało zdecydowane poparcie dla wspierania rządu w ochronie terytorium kraju i obronie interesów morskich, co odzwierciedla rosnącą świadomość geopolityczną społeczeństwa w kontekście napięć na Morzu Południowochińskim. 17% ankietowanych pozostało niezdecydowanych, natomiast 7% wyraziło brak poparcia dla takiej polityki. Analiza regionalna ujawnia jednak wyraźne zróżnicowanie nastrojów społecznych. Najwyższy poziom aprobaty odnotowano w stołecznym regionie metropolitalnym oraz w północnej części wyspy Luzon, gdzie poparcie przekroczyło odpowiednio 83 i 77 procent. Najniższy poziom zgody z deklaracją wystąpił natomiast w regionie Visayas. Na szczególną uwagę zasługują wyniki badań z Mindanao, a zwłaszcza region Davao, który odnotował najwyższy w kraju poziom sprzeciwu wobec wspierania polityki obrony roszczeń morskich — sięgający 34%. Jest to region, w którym duże wpływy polityczne posiada rodzina Duterte, która za sprawą Rodrigo Duterte jest utożsamiana z łagodną polityką wobec Chin i bagatelizowaniem sporu na Morzu Południowochińskim.

25 maja: król Kambodży ułaskawił byłego lidera opozycji. Kilka tygodni po tym jak sąd odrzucił apelację Kema Sokhy, król podjął decyzję o jego ułaskawieniu. Kem Sokha był współzałożycielem opozycyjnej partii politycznej – Kambodżańskiej Partii Ocalenia Narodowego (Cambodia National Rescue Party, CNRP), która została rozwiązana decyzją Sądu Najwyższego w 2017 r. Od marca 2023 r. opozycjonista pozostawał w areszcie domowym po skazaniu na 27 lat więzienia za rzekomy spisek z zagranicznymi podmiotami mający doprowadzić do obalenia ówczesnego premiera Hun Sena. W kwietniu sąd w Phnom Penh utrzymał wyrok w mocy, dodatkowo zakazując politykowi opuszczania kraju przez pięć lat po zakończeniu odbywania kary. Królewski dekret precyzuje jednak, że ułaskawienie odnosi się wyłącznie do pierwotnego wyroku. Sprawa Kema Sokhy była jednym z najbardziej nagłościonych elementów szeroko zakrojonych działań wymierzonych w przeciwników rządzącej od ponad czterech dekad Kambodżańskiej Partii Ludowej (Cambodian People's Party). Po rozwiązaniu CNRP wielu działaczy politycznych opuściło kraj, a sam Kem Sokha należał do nielicznych prominentnych przedstawicieli opozycji, którzy pozostali w Kambodży. Stany Zjednoczone wielokrotnie krytykowały proces, uznając oskarżenia za oparte na sfabrykowanych teoriach spiskowych.

26 maja: premier Tajlandii złożył wizytę we Francji. Premier Tajlandii Anutin Charnvirakul oraz prezydent Francji Emmanuel Macron uzgodnili podniesienie relacji dwustronnych do rangi partnerstwa strategicznego, co oznacza istotne pogłębienie współpracy w obszarach gospodarki, inwestycji,

cyberbezpieczeństwa oraz bezpieczeństwa regionalnego. Decyzja ta została sformalizowana podczas spotkań w Paryżu, gdzie Macron gościł tajlandzką delegację w Pałacu Elizejskim. Rozmowy koncentrowały się na rozszerzeniu współpracy handlowej i inwestycyjnej, zwłaszcza w sektorach zaawansowanych technologii, takich jak energetyka alternatywna, lotnictwo oraz kosmonautyka, inteligentne sieci elektroenergetyczne oraz infrastruktura dla centrów danych sztucznej inteligencji. Strona francuska potwierdziła również poparcie dla finalizacji negocjacji umowy o wolnym handlu między Tajlandią a Unią Europejską jeszcze w bieżącym roku, co Bangkok uznaje za jeden z kluczowych celów polityki gospodarczej. Obie strony zadeklarowały także intensyfikację współpracy w dziedzinie obronności i cyberbezpieczeństwa, rozwijając dotychczasowe relacje oparte m.in. na ćwiczeniach wojskowych Cobra Gold. Szczególną uwagę poświęcono również wspólnym wysiłkom w zwalczaniu cyberprzestępczości, oszustw internetowych oraz transgranicznych zagrożeń cyfrowych. W wymiarze regionalnym premier Tajlandii podkreślił przywiązanie do zasad prawa międzynarodowego i pokojowego rozwiązywania sporów granicznych, w tym w relacjach z Kambodżą, odwołując się do norm Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS). Istotnym elementem wizyty było również ogłoszenie planu wdrożenia Wspólnego Planu Działań na rzecz wzmocnienia partnerstwa tajlandzko-francuskiego na lata 2026–2028, który ma stanowić kolejny krok w kierunku pełnej instytucjonalizacji partnerstwa strategicznego.

27 maja: prezydent Wietnamu złożył wizytę w Tajlandii w ramach obchodów 50. rocznicy nawiązania stosunków dyplomatycznych. Podczas pobytu w Tajlandii To Lam spotkał się z premierem Anutinem Charnvirakulem oraz przedstawicielami największych tajskich przedsiębiorstw i środowisk biznesowych. Podczas rozmów omówiono zacieśnienie współpracy w obszarach handlu, inwestycji i integracji gospodarczej. Tajlandia pozostaje największym partnerem handlowym Wietnamu w ramach ASEAN oraz ósmym co do wielkości inwestorem zagranicznym w tym kraju, podczas gdy Wietnam jest drugim największym partnerem handlowym Tajlandii w ASEAN. Wartość wymiany handlowej między państwami osiągnęła w ubiegłym roku niemal 24 mld USD i zbliża się do strategicznego celu 25 mld USD. Intensyfikacja współpracy gospodarczej oraz rozwój kontaktów politycznych wskazują, że oba kraje dążą do budowy coraz bardziej kompleksowego partnerstwa, opartego na wspólnych interesach ekonomicznych i stabilności regionalnej.

28 maja: Filipiny podniosły rangę stosunków dyplomatycznych z Japonią do kompleksowego partnerstwa strategicznego. Prezydent Ferdinand Marcos Jr odbył czterodniową wizytę w Japonii, podczas której spotkał się z premier Sanae Takaichi. Liderzy obu państw podjęli decyzję o podniesieniu rangi stosunków dwustronnych, a także o rozpoczęciu negocjacji w sprawie porozumienia

dotyczącego wymiany informacji wywiadowczych (General Security of Military Information Agreement, GSOMIA). Nowa umowa przyczyni się do stworzenia protokołów dotyczących sposobu udostępniania i ochrony wrażliwych danych wojskowych. Japonia zawarła podobne umowy z USA, Australią i Koreą Południową, a Manila podpisała tego rodzaju umowę z Waszyngtonem w 2024 r. Na szczególną uwagę zasługuje również zapowiedź rozpoczęcia rozmów na temat delimitacji granic morskich pomiędzy państwami. Premier Japonii poinformowała również o przyspieszeniu prac nad przekazaniem Filipinom sześciu niszczycieli eskortowych typu Abukuma oraz innego sprzętu obronnego. Okręty weszły do służby japońskich sił samoobrony w latach 1989–1993. W przypadku finalizacji tych zapowiedzi byłby to pierwszy przypadek przekazania śmiertelnośnego sprzętu wojskowego przez Tokio w ramach zrewidowanych zasad eksportu sprzętu wojskowego. W trakcie wizyty prezydenta Marcosa Jr. podpisano także kilka umów, do których należy zaliczyć umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, porozumienie rozszerzające współpracę w sektorze rolnictwa i rybołówstwa, a także trzy protokoły ustaleń o współpracy z zakresu inteligentnych miast, łączności cyfrowej oraz technologii finansowych w kraju, w tym partnerstwo w zakresie usług cyfrowych „Smart Life”. Ponadto japońskie firmy zobowiązały się do inwestycji na Filipinach w takich sektorach jak elektronika, półprzewodniki, przemysł stoczniowy, energia odnawialna, logistyka i sektor cyfrowy o łącznej wartości 3,4 mld USD, które mają się przyczynić do stworzenia ponad 10 tys. nowych miejsc pracy.

28 maja: jeden z głównych opozycjonistów w Tajlandii został uniewinniony.

Sąd karny uniewinnił Thanathorna Juangroongruangkita, który był oskarżony o naruszenie przepisów dotyczących cyberprzestępczości oraz obrazę monarchii w związku z transmisją na żywo opublikowaną na Facebooku w styczniu 2021 r. W trakcie wystąpienia polityk krytykował sposób prowadzenia przez rząd kampanii szczepień przeciwko COVID-19, zarzucając władzom niewłaściwe zarządzanie programem oraz faworyzowanie firmy Siam Bioscience, należącej do króla Mahy Vajiralongkorna. Postępowanie karne zostało formalnie wszczęte wobec niego w 2022 r. Sprawa miała duże znaczenie polityczne, ponieważ Thanathorn jest założycielem progresywnego ruchu politycznego powiązanego z obecną opozycyjną Partią Ludową i od lat pozostaje jedną z kluczowych postaci krytykujących konserwatywny establishment Tajlandii. Oskarżenia dotyczyły między innymi przestępstwa obrazy majestatu, które w Tajlandii podlega jednemu z najbardziej restrykcyjnych reżimów prawnych na świecie i może skutkować karą do 15 lat pozbawienia wolności. Dodatkowo zarzucano mu naruszenie ustawy o przestępstwach komputerowych, za co grozi kara do pięciu lat więzienia.

28 maja: prezydent Wietnamu złożył czterodniową wizytę w Singapurze.

Podczas pobytu To Lam spotkał się z prezydentem Tharmanem Shanmugaratnamem oraz premierem i ministrem finansów, Lawrenceem Wongiem. Prezydent Wietnamu wziął również udział w inicjatywie Vietnam-Singapore Tech Connect, której celem jest pogłębianie współpracy w obszarach nauki, technologii, innowacji oraz transformacji cyfrowej. Oba państwa rozwijają także projekt Vietnam-Singapore Industrial Parks 2.0, zakładający tworzenie nowoczesnych parków przemysłowych opartych na inteligentnych technologiach oraz rozwiązaniach z zakresu zrównoważonego rozwoju. Inicjatywa ta ma przyciągać inwestycje o wyższej wartości dodanej i wspierać modernizację gospodarki Wietnamu. Obecnie funkcjonują już 22 takie parki przemysłowe rozmieszczone w 15 wietnamskich prowincjach. Liderzy obu państw byli świadkami podpisania szeregu porozumień, które mają przyspieszyć rozwój wspólnych projektów technologicznych i przemysłowych. Jednym z najważniejszych rezultatów wizyty było ogłoszenie utworzenia w Wietnamie nowego Centrum Badań nad Zaawansowaną Produkcją. Prezydent To Lam wziął również udział w 23. edycji Dialogu Shangri-La, podczas którego wygłosił przemówienie łączące kwestie bezpieczeństwa regionalnego z ambicjami gospodarczymi Wietnamu. W swoim wystąpieniu skupił się na trzech kluczowych filarach: strategicznej autonomii, narodowych aspiracjach rozwojowych oraz dyplomacji gospodarczo-technologicznej. Prezydent podkreślił przywiązanie Wietnamu do niezależnej i samodzielnej polityki zagranicznej, zakładającej unikanie opowiadania się po którejkolwiek stronie rywalizacji między mocarstwami, przy jednoczesnym wspieraniu prawa międzynarodowego oraz centralnej roli ASEAN w architekturze bezpieczeństwa regionu. Ponadto wyraźnie zaakcentował, że utrzymanie pokoju i stabilności w regionie stanowi warunek realizacji strategicznego celu, jakim jest osiągnięcie statusu państwa wysokodochodowego do 2045 r.

30 maja: Wietnam zawarł umowę z Indiami na zakup systemu raketowego

BrahMos. Podczas forum bezpieczeństwa Shangri-La Dialogue w Singapurze indyjski sekretarz obrony Rajesh Kumar Singh potwierdził, że umowa na dostawę naddźwiękowego systemu pocisków manewrujących BrahMos do Wietnamu została już podpisana, choć wcześniej nie została oficjalnie ogłoszona. Jednocześnie poinformował, że analogiczne porozumienie z Indonezją znajduje się w końcowej fazie realizacji. Choć szczegóły kontraktu z Wietnamem nie zostały ujawnione, wcześniejsze informacje wskazywały, że jego wartość może wynosić około 629 mln USD i obejmować nie tylko same pociski, ale również szkolenia oraz wsparcie logistyczne. Wietnam stanie się tym samym trzecim państwem Azji Południowo-Wschodniej, które zakupiło system BrahMos. Filipiny były pierwszym państwem ASEAN, które zakupiło ten system uzbrojenia.

Kontrakt został podpisany w 2022 r., a jego wartość wyniosła 374 mln USD. Pierwsze baterie rakietowe zostały dostarczone w 2024 r. Z kolei drugim była Indonezja, która na początku marca bieżącego roku potwierdziła zawarcie umowy o szacowanej wartości 200-350 mln USD. System BrahMos, opracowany przez indyjsko-rosyjskie przedsiębiorstwo BrahMos Aerospace, należy do najszybszych pocisków manewrujących na świecie. Może być odpalany z okrętów, samolotów, wyrzutni lądowych oraz okrętów podwodnych, osiągając prędkość bliską trzykrotności prędkości dźwięku. Takie parametry znacząco utrudniają jego przechwycenie, czyniąc go atrakcyjnym środkiem odstraszania dla państw obawiających się rosnącej aktywności militarnej Chin na Morzu Południowochińskim.

31 maja: Malezja skrytykowała Norwegię podczas Dialogu Shangri-La w Singapurze. Minister obrony Malezji Mohamed Khaled Nordin ostro skrytykował Norwegię za jednostronne anulowanie kontraktu na dostawę morskiego systemu rakietowego dla malezyjskiej marynarki wojennej, przedstawiając tę decyzję jako przykład narastającego kryzysu zaufania w relacjach międzynarodowych. Zdaniem ministra współczesny porządek międzynarodowy coraz częściej odchodzi od zasad opartych na wzajemnym poszanowaniu zobowiązań, a zaufanie między państwami staje się warunkowe, wybiórcze i podporządkowane bieżącym interesom politycznym. W trakcie forum Khaled zaznaczył również, że Malezja przekazała stronie norweskiej swoje rozczarowanie i ubolewanie z powodu zaistniałej sytuacji. Według niego relacje dwustronne doznały poważnego uszczerbku, a ich odbudowa będzie możliwa jedynie w przypadku pełnego zwrotu środków wpłaconych przez Malezję. Jednocześnie przyznał, że nie otrzymał żadnych gwarancji w tej sprawie. W obliczu zaistniałego kryzysu Stany Zjednoczone analizują możliwość zaoferowania Malezji alternatywnego rozwiązania poprzez sprzedaż własnych systemów rakietowych, co było przedmiotem rozmów z amerykańskim sekretarzem wojny Pete'em Hegsethem. Malezyjski minister wykorzystał również swoje wystąpienie do szerszej krytyki międzynarodowego systemu politycznego, oskarżając część społeczności międzynarodowej o stosowanie podwójnych standardów w ocenie konfliktów zbrojnych, zbrodni wojennych oraz naruszeń prawa międzynarodowego. Wskazał, że reakcje na podobne wydarzenia często zależą od tego, które państwa są ich sprawcami, co podważa wiarygodność i legitymację porządku opartego na regułach. W tym kontekście nawiązał również do konsekwentnego stanowiska Malezji wobec konfliktu izraelsko-palestyńskiego, określając działania Izraela w Strefie Gazy mianem ludobójstwa i czystek etnicznych.

KOMENTARZ

48. Szczyt ASEAN w Cebu, stanowił istotne forum artykulacji bieżących napięć geopolitycznych oraz ograniczeń instytucjonalnych tej organizacji w obliczu nakładających się kryzysów regionalnych i globalnych. Analiza jego rezultatów wskazuje na utrzymującą się asymetrię między ambitnymi deklaracjami a realną zdolnością ASEAN do skoordynowanego działania, co pozostaje jedną z kluczowych cech tej organizacji od dekad.

Centralnym punktem obrad była eskalacja konfliktu na Bliskim Wschodzie, w szczególności wojna z udziałem Iranu, która znacząco wpłynęła na agendę szczytu, marginalizując tradycyjnie istotne kwestie regionalne, takie jak spory na Morzu Południowochińskim. Państwa ASEAN, w większości silnie uzależnione od importu surowców energetycznych z regionu Zatoki Perskiej, wyraziły głębokie zaniepokojenie zamknięciem cieśniny Ormuz – jednego z najważniejszych globalnych wąskich gardeł transportu ropy naftowej. W tym kontekście inicjatywy promowane przez prezydenta Ferdinanda Marcosa Jr., sprawującego przewodnictwo w ASEAN w imieniu Filipin, nabierają szczególnego znaczenia.

Propozycja przyspieszenia ratyfikacji regionalnego porozumienia dotyczącego bezpieczeństwa paliwowego (ASEAN Petroleum Security Agreement, APSA), które przewiduje mechanizmy skoordynowanego dzielenia się zasobami energetycznymi w sytuacjach kryzysowych oraz rozwój ASEAN Power Grid odzwierciedlają rosnącą świadomość potrzeby budowy regionalnej odporności energetycznej. Jednakże charakter tych projektów – długofalowy i infrastrukturalny – ujawnia fundamentalne ograniczenie ASEAN: brak zdolności do szybkiej, skoordynowanej reakcji kryzysowej. W praktyce państwa członkowskie nadal preferują rozwiązania bilateralne, co osłabia potencjał organizacji jako aktora kolektywnego. Analogicznie do wcześniejszych reakcji na presję handlową ze strony Stanów Zjednoczonych, także w tym przypadku retoryka jedności nie przekłada się na spójne działania.

Drugim kluczowym zagadnieniem pozostaje kryzys w Mjanmie, który od zamachu stanu w 2021 r. stanowi najpoważniejsze wyzwanie dla spójności ASEAN. Obecność delegacji z Naypyidaw, mimo utrzymania formalnych ograniczeń wobec najwyższych przedstawicieli junty, wskazuje na stopniowe, ale ostrożne próby normalizacji relacji. W tym kontekście działania rządu Mjanmy, w tym przeprowadzenie kontrolowanych wyborów oraz przeniesienie Aung San Suu Kyi do aresztu domowego, należy interpretować jako element strategii poprawy wizerunku międzynarodowego.

Niemniej jednak wewnętrzne podziały w ASEAN w kwestii podejścia do Mjanmy pozostają wyraźne. Z jednej strony Tajlandia opowiada się za pragmatycznym uznaniem wyników wyborów i reintegracją Mjanmy w struktury organizacji. Z drugiej strony państwa takie jak Indonezja, Malezja czy same Filipiny wykazują większą powściągliwość, podkreślając brak postępów w realizacji pięciopunktowego konsensusu ASEAN. Dodatkowo najnowszy członek stowarzyszenia – Timor Wschodni, przyjmuje bardziej konfrontacyjne stanowisko, rozważając kroki prawne wobec junty.

Ogłoszenie planowanych wirtualnych konsultacji między ministrami spraw zagranicznych ASEAN a przedstawicielami Mjanmy można interpretować jako kompromis instytucjonalny, który pozwala utrzymać dialog bez pełnej legitymizacji reżimu. Wciąż jednak brak realnego wpływu ASEAN na przebieg konfliktu wewnętrznego w Mjanmie podważa jego wiarygodność jako mechanizmu zarządzania kryzysowego w regionie.

Trzecim istotnym wątkiem szczytu były napięcia bilateralne między Tajlandią a Kambodżą. Spotkanie premierów Anutina Chanvirakula i Hun Maneta, choć symbolicznie istotne, nie przyniosło przełomu w kwestii sporu granicznego. Utrzymujące się zawieszenie broni oraz ograniczone środki budowy zaufania wskazują na kontynuację strategii zarządzania konfliktem, a nie jego rozwiązania.

Dodatkowym czynnikiem eskalacyjnym jest jednostronna decyzja Tajlandii o unieważnieniu długoletniego porozumienia dotyczącego zarządzania roszczeniami w Zatoce Tajlandzkiej. Reakcja Kambodży, obejmująca odwołanie się do mechanizmów przewidzianych w Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS) oraz aktywację przepisów o poborze do wojska, świadczy o rosnącej determinacji obu stron do wzmocnienia swojej pozycji negocjacyjnej. W szerszym ujęciu przypadek ten ilustruje ograniczoną zdolność ASEAN do mediacji sporów między państwami członkowskimi, szczególnie gdy dotyczą one kwestii suwerenności i zasobów naturalnych.

Analizując całość szczytu w Cebu, można zauważyć, że ASEAN funkcjonuje obecnie w warunkach rosnącej presji zewnętrznej i wewnętrznej fragmentacji. Kryzysy globalne, takie jak destabilizacja na Bliskim Wschodzie, coraz silniej oddziałują na region, ujawniając jego podatność na szoki zewnętrzne. Jednocześnie nierozwiązane konflikty wewnętrzne – zarówno w Mjanmie, jak i między państwami członkowskimi – ograniczają zdolność organizacji do wypracowania spójnej strategii działania.

W tym kontekście ASEAN pozostaje raczej platformą dialogu niż efektywnym aktorem geopolitycznym. Siła stowarzyszenia tkwi w inkluzywności i elastyczności, jednak te same cechy utrudniają podejmowanie zdecydowanych

działań w sytuacjach kryzysowych. Szczyt w Cebu potwierdza, że przyszłość organizacji będzie zależała od zdolności do pogodzenia zasady konsensusu z potrzebą większej efektywności decyzyjnej. Bez tego ASEAN może stopniowo tracić pozycję kluczowego architekta ładu regionalnego w Azji Południowo-Wschodniej.

II. STOSUNKI BILATERALNE CHIN Z PAŃSTWAMI ASEAN

3 maja: Chiny oskarżyły Filipiny o nielegalne działania na Morzu Południowochińskim. Napięcia między Chinami a Filipinami ponownie się zaostrzyły w związku ze sporem o mieliznę Sandy Cay na Morzu Południowochińskim. Strona chińska oskarżyła Filipiny o nielegalny desant pięciu funkcjonariuszy. Z kolei Manila podjęła działania odwetowe, zapowiadając wysłanie jednostek morskich oraz powietrznych w celu wyparcia chińskich statków, które – według filipińskich władz – prowadzą nieuprawnione badania na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. W odpowiedzi na rosnącą aktywność Chin, filipińska straż przybrzeżna zidentyfikowała cztery chińskie jednostki prowadzące działania badawcze, uznane za nielegalne i zapowiedziała ich usunięcie. Brak natychmiastowej reakcji dyplomatycznej obu stron sugeruje utrzymującą się eskalację napięć o charakterze operacyjnym, przy jednoczesnym braku wykorzystania bezpośrednich kanałów komunikacyjnych do deeskalacji napięć.

4 maja: Filipiny oskarżyły Chiny o prowadzenie nielegalnych badań morskich na filipińskich wodach. Filipińska straż przybrzeżna oskarżyła cztery chińskie jednostki o prowadzenie nielegalnych badań naukowych na wodach wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin. Manila zwróciła uwagę na brak wymaganej zgody rządu Filipin oraz naruszenie postanowień Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawie morza. W odpowiedzi władze zapowiedziały możliwość wysłania statków i samolotów w celu wyparcia chińskich jednostek, podkreślając determinację w egzekwowaniu suwerenności i ochronie zasobów morskich. Chińska dyplomacja odrzuciła te zarzuty, utrzymując, że działania prowadzone przez ich statki mają charakter rutynowych badań naukowych i odbywają się zgodnie zarówno z prawem krajowym, jak i międzynarodowym, na obszarach znajdujących się – według Pekinu – pod chińską jurysdykcją. Zidentyfikowane jednostki operowały w kilku strategicznych lokalizacjach, w tym w pobliżu północnej prowincji Batanes, wyspy Palawan oraz w rejonach spornych, takich jak atol Jacksona (Jackson Atoll) i płycizny Scarborough (Scarborough Shoal).

5 maja: Wietnam wezwał Chiny do respektowania suwerenności kraju w obrębie archipelagu Paracele. Rząd Wietnamu ponownie wezwał Chiny do poszanowania suwerenności kraju nad archipelagiem Paracele oraz jurysdykcji nad obszarami morskimi wyznaczonymi zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza z 1982 r. Stanowisko to zostało podkreślone w reakcji na ogłoszone przez Pekin sezonowe moratorium połowowe na wybranych obszarach Morza Południowochińskiego, obowiązujące od początku maja do połowy sierpnia 2026 r. Hanoi konsekwentnie sprzeciwia się tego rodzaju jednostronnym działaniom, uznając je za naruszające jego prawa oraz interesy. Wietnamskie ministerstwo spraw zagranicznych podkreśliło konieczność zagwarantowania lokalnym rybakom możliwości prowadzenia legalnych połowów zarówno na wodach należących do Wietnamu, jak i na akwenach pozostających poza jurysdykcją państwową, zgodnie z normami prawa międzynarodowego. Jednocześnie strona wietnamska wezwała Chiny do powstrzymania się od działań eskalujących napięcia.

5 maja: Chiny przeprowadziły ćwiczenia wojskowe na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Chińskie siły zbrojne przeprowadziły ćwiczenia w pobliżu płycizny Scarborough, angażując bombowce przeciwokrętowe H-6 uzbrojone w pociski naddźwiękowe oraz eskortę myśliwców J-16, a także jednostki nawodne, w tym fregaty i korwetę. Operacja została przedstawiona przez dowództwo południowego teatru działań Armii Ludowo-Wyzwoleńczej jako element działań odstraszać wobec Filipin oraz odpowiedź na prowokacyjne działania w regionie. Intensyfikacja aktywności militarnej zbiegła się w czasie z największymi w historii wspólnymi ćwiczeniami wojskowymi Filipin i Stanów Zjednoczonych, znanymi jako Balikatan, w których uczestniczy około 17 tys. żołnierzy. Ćwiczenia Balikatan coraz wyraźniej koncentrują się na scenariuszach obrony północnych obszarów Filipin, w tym regionów położonych w pobliżu Tajwanu, co spotyka się z rosnącą krytyką Pekinu, postrzegającego zacieśnianie współpracy wojskowej Manili z sojusznikami jako zagrożenie dla własnych interesów strategicznych. W odpowiedzi Chiny zwiększyły swoją obecność militarną, rozmieszczając liczne okręty, jednostki rozpoznawcze oraz grupę uderzeniową lotniskowca Liaoning, który operuje na Morzu Południowochińskim po wcześniejszym przepłynięciu przez Cieśninę Tajwańską.

14 maja: Wietnam skrytykował działania Chin i Filipin na Morzu Południowochińskim. Rzeczniczka wietnamskiego ministerstwa spraw zagranicznych Phạm Thu Hằng oświadczyła podczas konferencji prasowej w Hanoi, że działania podejmowane przez Chiny i Filipiny w pobliżu mielizny Sandy Cay stanowią naruszenie suwerenności Wietnamu nad archipelagiem Spratly. Podkreśliła, że wysyłanie personelu na obiekty należące do archipelagu bez zgody Hanoi jest sprzeczne zarówno z prawem międzynarodowym, jak i z Deklaracją o postępowaniu stron na Morzu Południowochińskim. W ocenie

Wietnamu działania tego rodzaju podważają również trwające wysiłki państw regionu zmierzające do wypracowania Kodeksu Postępowania. Rząd Wietnamu wezwał wszystkie zainteresowane strony do poszanowania suwerenności Wietnamu, unikania działań prowadzących do eskalacji napięć oraz pełne przestrzeganie uzgodnionych zasad regionalnych i prawa międzynarodowego.

18 maja: chiński statek badawczy wpłynął na sporny obszar Morza Południowochińskiego. Filipińska straż przybrzeżna poinformowała o kolejnym incydencie w rejonie wyspy Thitu na Morzu Południowochińskim, gdzie w wodach terytorialnych Filipin zaobserwowano chiński statek badawczy oraz dwa okręty chińskiej straży przybrzeżnej. Statek Xiang Yang Hong 33, zdolny do prowadzenia badań oceanograficznych i mapowania dna morskiego, operował w rejonie dwóch piaszczystych łach znajdujących się w granicach 12 mil morskich od wyspy Thitu – największej wyspy kontrolowanej przez Filipiny. Filipińska straż przybrzeżna odnotowała, że chińskie jednostki miały prowadzić działania obejmujące desant personelu na dwie płycizny, a w pobliżu zaobserwowano również flotyllę około 20 jednostek tzw. milicji morskiej. Władze w Manili uznały te działania za nielegalne, podkreślając, że prowadzenie badań naukowych w wodach terytorialnych innego państwa wymaga jego uprzedniej zgody zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych o prawie morza (UNCLOS). W odpowiedzi Filipiny wysłały patrol powietrzny i wielokrotnie wzywały przez radio chińskie jednostki do zaprzestania działań, deklarując jednocześnie determinację w ochronie swoich stref morskich.

25 maja: minister spraw zagranicznych Singapuru spotkał się ze swoim odpowiednikiem w Pekinie. Vivian Balakrishnan omówił z Wang Yi zagadnienia dotyczące pogłębienia współpracy dwustronnej w obszarach handlu, inwestycji, sztucznej inteligencji, energii odnawialnej, edukacji, nauki oraz wymiany międzyludzkiej. Przedstawiciele obu stron podkreślili również wspólny interes w ochronie globalnych łańcuchów dostaw i utrzymaniu swobody żeglugi morskiej. Szczególne znaczenie przypisano współpracy Chin z ASEAN, zwłaszcza w kontekście przypadającego w przyszłym roku przewodnictwa Singapuru w organizacji oraz piątej rocznicy ustanowienia kompleksowego partnerstwa strategicznego ASEAN-Chiny. Według strony chińskiej Vivian Balakrishnan potwierdził w imieniu singapurskiego rządu niezmiennie poparcie dla polityki „jednych Chin” oraz sprzeciw wobec niepodległości Tajwanu, deklarując, że nie podejmie działań naruszających interesy Pekinu.

26 maja: Filipiny poinformowały o obecności 36 chińskich okrętów na spornym obszarze Morza Południowochińskiego. Filipińskie siły zbrojne poinformowały o wzroście aktywności chińskich jednostek morskich na spornych obszarach Morza Południowochińskiego, monitorując w okresie od 19 do 25 maja łącznie 36 chińskich okrętów i statków operujących w pobliżu

kluczowych formacji morskich. Oznacza to wyraźny wzrost względem poprzedniego tygodnia, kiedy odnotowano obecność 27 jednostek, co Manila interpretuje jako dalszą intensyfikację chińskiej projekcji siły na akwenach objętych sporem terytorialnym. Największą koncentrację jednostek zaobserwowano w rejonie płycizny Scarborough (Scarborough Shoal), gdzie wykryto 19 jednostek, w tym dziesięć okrętów marynarki wojennej Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej oraz dziewięć statków chińskiej straży przybrzeżnej. Obszar ten znajduje się w wyłącznej strefie ekonomicznej Filipin i pozostaje pod faktyczną kontrolą Chin od czasu kryzysu z 2012 r.

27 maja: Chiny interweniowały wobec holenderskiego okrętu realizującego misję swobody żeglugi w pobliżu archipelagu Paracele. Chińska marynarka wojenna oraz siły powietrzne interweniowały wobec holenderskiej fregaty HNLMS De Ruyter realizującej pięciomiesięczną misję „Pacific Archer” w regionie Indo-Pacyfiku, której celem jest wspieranie swobody żeglugi oraz rozwijanie współpracy z partnerami i sojusznikami. Okręt odwiedził wcześniej Manilę, gdzie prowadził ćwiczenia z filipińską marynarką wojenną, a w dalszej kolejności ma uczestniczyć w ćwiczeniach morskich Rim of the Pacific w pobliżu Hawajów. W trakcie incydentu chińskie siły zbrojne zmusiły holenderki okręt do opuszczenia rejonu Wysp Paracelskich przy użyciu ostrzeżeń oraz środków walki elektronicznej.

31 maja: Filipiny zaprzeczyły chińskim doniesieniom o przeprowadzeniu skoordynowanych ćwiczeń w pobliżu spornego obszaru na Morzu Południowochińskim. W odpowiedzi na informację o realizacji przez Filipiny i Stany Zjednoczone patrolu w ramach kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA), Pekin ogłosił realizację ćwiczeń wojskowych marynarki wojennej i straży przybrzeżnej w pobliżu płycizny Scarborough (Scarborough Shoal), gdzie koncentrowały się działania w ramach MCA. Filipińskie siły zbrojne poinformowały, że na podstawie obserwacji aktywności chińskich sił zbrojnych i straży przybrzeżnej, doniesienia Pekinu o ćwiczeniach wojskowych na spornym obszarze Morza Południowochińskiego są nieprawdziwe. Potwierdzono jednak nieskoordynowaną obecność chińskich jednostek w obrębie wyłącznej strefy ekonomicznej Filipin.

KOMENTARZ

Tegoroczna edycja Dialogu Shangri-La potwierdziła kluczową rolę rywalizacji strategicznej w regionie Indo-Pacyfiku, a zwłaszcza narastającą

polaryzację wokół kwestii morskich, interpretacji prawa międzynarodowego oraz redefinicji pojęcia odstraszania. Mimo nieobecności chińskiego ministra obrony Dong Juna, Chińska Republika Ludowa pozostała jednym z głównych punktów odniesienia debaty, co samo w sobie odzwierciedla strukturalny charakter jej rosnącej roli w regionalnym systemie bezpieczeństwa.

Forum zgromadziło ponad 550 delegatów z ponad 40 państw, co potwierdza jego status jako kluczowej platformy dialogu strategicznego. Jednocześnie przebieg obrad ujawnił pogłębiające się napięcia normatywne między aktorami regionalnymi, szczególnie w odniesieniu do interpretacji zasad ładu międzynarodowego. W tym kontekście szczególnie wyraźnie zarysował się spór między Japonią a Chinami, który można interpretować jako symbol szerszej rywalizacji o definicję legitymizacji militarnej w Azji.

Wystąpienie japońskiego ministra obrony Shinjiro Koizumiego stanowiło wyraźną próbę redefinicji narracji dotyczącej rzekomego „nowego militarizmu” Japonii, oskarżenia wysuwane przez stronę chińską. Tokio konsekwentnie podkreślało swoje przywiązanie do prawa międzynarodowego oraz do koncepcji „wolnego i otwartego porządku międzynarodowego”. Jednocześnie Japonia zwróciła uwagę na brak przejrzystości w zakresie chińskich wydatków obronnych oraz dynamiczną rozbudowę zdolności wojskowych Pekinu, w tym komponentu nuklearnego.

Z perspektywy Tokio kluczowe znaczenie ma utrzymanie kanałów komunikacji z Pekinem, co Koizumi podkreślał poprzez odwołanie się do wcześniejszych rozmów bilateralnych w ramach szczytu ministrów obrony ASEAN Plus. Japonia konsekwentnie prezentuje strategię „zaangażowania bez ustępstw”, łączącą twardą krytykę działań Chin z utrzymaniem otwartości na dialog. Jest to podejście charakterystyczne dla państw regionu, które starają się równoważyć presję strategiczną Pekinu z koniecznością utrzymania stabilności gospodarczej.

Odpowiedzią strony chińskiej były wystąpienia przedstawiciela Chińskiej Armii Ludowo-Wyzwoleńczej, generała Meng Xiangqinga, który skoncentrował się na krytyce japońskich prób reinterpretacji konstytucyjnych ograniczeń militarnych oraz potencjalnego dopuszczenia rozmieszczenia broni nuklearnej sojuszników na terytorium Japonii. Narracja chińska konsekwentnie odwołuje się do pamięci historycznej II wojny światowej, oskarżając Japonię o próby „wybielania historii agresji” oraz podważania ustaleń powojennego porządku instytucjonalnego.

Ten dyskurs pełni funkcję nie tylko historyczną, lecz przede wszystkim strategiczną. Poprzez odwołania do przeszłości Chin próbują delegitymizować współczesne działania Japonii w zakresie modernizacji obronnej oraz pogłębiania współpracy sojuszniczej, zwłaszcza ze Stanami Zjednoczonymi, ale

również państwami Azji Południowo-Wschodnie, np. Filipinami. Jednocześnie Pekin stawia pytania o moralną wiarygodność Japonii jako aktora gwarantującego utrzymanie bezpieczeństwa regionalnego, co wpisuje się w szerszą strategię podważania jej rosnącej roli w architekturze Indo-Pacyfiku.

Istotnym elementem obrad była również interwencja minister obrony Holandii Dilan Yeşilgöz-Zegerius, dotycząca incydentu z udziałem holenderskiej fregaty De Ruyter na wodach Morza Południowochińskiego. Spór o interpretację legalności żeglugi w rejonie archipelagu Paracele unaocznia fundamentalną rozbieżność między podejściem Chin, opartym na szerokiej interpretacji suwerenności terytorialnej, a państwami zachodnimi, które odwołują się do zasady wolności żeglugi zgodnie z konwencją ONZ o prawie morza (UNCLOS).

Morze Południowochińskie pozostaje jednym z najbardziej newralgicznych punktów zapalnych w regionie, gdzie nakładają się roszczenia terytorialne Chin oraz kilku państw Azji Południowo-Wschodniej, w tym Wietnamu, Malezji, Brunei i Filipin. W tym kontekście każde działanie jednostek morskich państw trzecich nabiera znaczenia symbolicznego i politycznego, stając się elementem szerszej rywalizacji o interpretację norm prawa międzynarodowego.

Wypowiedzi strony holenderskiej podkreślały zgodność działań z prawem międzynarodowym oraz brak intencji konfrontacyjnych. Z kolei reakcja Chin, oskarżająca Holandię o naruszenie suwerenności, wpisuje się w konsekwentną strategię kwestionowania zasad wolności żeglugi w obszarach objętych chińskimi roszczeniami. Jednocześnie deklaracje o gotowości do współpracy i dialogu wskazują na ambiwalentny charakter chińskiej polityki morskiej, łączącej elementy asertywności z retoryką kooperacyjną.

Szczególnie istotnym punktem odniesienia w debacie była wypowiedź filipińskiego ministra obrony Gilberto Teodoro Jr., który przypomniał o dziesiątej rocznicy orzeczenia trybunału arbitrażowego w sprawie Morza Południowochińskiego. Orzeczenie to, przyznające rację Filipinom w sporze z Chinami, pozostaje jednym z kluczowych punktów odniesienia w interpretacji prawa morza, mimo tego, że Pekin konsekwentnie je odrzuca.

Stanowisko Manili, określające Chiny jako źródło „poważnego zagrożenia”, wskazuje na dalsze pogłębianie się napięć w relacjach dwustronnych. Jednocześnie podkreślenie konieczności odporności strategicznej odzwierciedla rosnącą świadomość ograniczeń wsparcia zewnętrznego, nawet w kontekście chwilowego odprężenia w relacjach amerykańsko-chińskich.

Odpowiedź ambasady Chin w Singapurze, odrzucająca arbitraż jako „nieważny i nieobowiązujący”, potwierdza utrzymującą się nieprzejednaną postawę Pekinu wobec międzynarodowych mechanizmów rozstrzygania sporów. Równocześnie deklarowana gotowość do finalizacji negocjacji w sprawie Kodeksu

Postępowania w Morzu Południowochińskim w ramach ASEAN wskazuje na próbę instytucjonalnego zarządzania konfliktem, choć dotychczasowe doświadczenia sugerują ograniczoną skuteczność tego procesu.

Dialog Shangri-La ujawnił trzy zasadnicze tendencje kształtujące współczesną architekturę bezpieczeństwa w Azji i regionie Indo-Pacyfiku. Po pierwsze, rosnącą centralność Chin jako punktu odniesienia dla wszystkich debat strategicznych, niezależnie od ich formalnej agendy. Po drugie, pogłębiającą się fragmentację normatywną, w której te same pojęcia – takie jak prawo międzynarodowe, militarizm czy suwerenność – są interpretowane w diametralnie odmienny sposób przez głównych aktorów. Po trzecie, utrzymującą się rolę forum dialogu jako przestrzeni zarządzania napięciami, a nie ich rozwiązywania.

III. RYWALIZACJA CHINY-USA W ASEAN

1 maja: Stany Zjednoczone zaliczyły Wietnam do państw stanowiących zagrożenie dla własności intelektualnej. W najnowszym raporcie dotyczącym ochrony praw własności intelektualnej Biuro Przedstawiciela Handlowego Stanów Zjednoczonych zaklasyfikowało Wietnam do kategorii „Priority Foreign Country”, czyli państw uznawanych za najpoważniejsze źródło naruszeń w tym obszarze. Jest to najwyższy poziom krytyki przewidziany w amerykańskim prawie handlowym oraz pierwszy taki przypadek od trzynastu lat, co podkreśla wyjątkowy charakter tej decyzji. Status ten przypisywany jest krajom, których praktyki i regulacje w zakresie własności intelektualnej wywierają szczególnie negatywny wpływ na interesy gospodarcze Stanów Zjednoczonych, a jednocześnie które nie wykazują wystarczającej gotowości do prowadzenia konstruktywnych negocjacji ani realnych postępów w poprawie systemu ochrony praw. W konsekwencji Wietnam może zostać objęty formalnym dochodzeniem handlowym na podstawie sekcji 301 ustawy o handlu z 1974 r., przy czym decyzja w tej sprawie ma zostać podjęta w ciągu 30 dni od publikacji raportu. Ewentualne postępowanie przewidywałoby konsultacje dwustronne mające na celu rozwiązanie spornych kwestii, jednak jednocześnie otwiera możliwość zastosowania instrumentów nacisku handlowego w przypadku braku postępów. W szerszym kontekście raport odnotowuje również zmiany w klasyfikacji innych partnerów handlowych: Argentyna i Meksyk zostały usunięte z listy podwyższonego ryzyka dzięki poprawie standardów ochrony własności intelektualnej, natomiast w gronie państw nadal budzących istotne zastrzeżenia pozostają między innymi Chiny, Indie, Indonezja, Rosja oraz Wenezuela.

2 maja: Stany Zjednoczone wyraziły zaniepokojenie w sprawie wyroku wobec opozycjonisty z Kambodży. Decyzja kambodżańskiego sądu apelacyjnego o utrzymaniu w mocy 27-letniego wyroku za zdradę wobec byłego lidera opozycji Kema Sokhy wywołała zdecydowaną reakcję społeczności międzynarodowej, pogłębiając zarazem obawy dotyczące stanu praworządności i przestrzegania praw człowieka w tym kraju. Administracja Stanów Zjednoczonych określiła werdykt jako niepokojący, podkreślając jednocześnie, że oskarżenia o rzekome zaangażowanie Waszyngtonu w sprawę mają charakter bezpodstawny i nieodpowiedzialny. Równie krytyczne stanowisko zajął Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych do spraw Praw Człowieka, wskazując na poważne wątpliwości co do zasadności wyroku oraz jego zgodności z międzynarodowymi standardami. Dodatkowo zaniepokojenie budzą niedawne wyroki wobec kolejnych 33 aktywistów, obrońców praw człowieka i użytkowników mediów społecznościowych, oskarżonych o podżeganie do destabilizacji społecznej w związku z publiczną krytyką projektów rozwojowych. Zdaniem przedstawicieli ONZ, zarówno te sprawy, jak i proces Kema Sokhy, rodzą poważne wątpliwości co do przestrzegania zasad rzetelnego procesu oraz wskazują na arbitralne stosowanie nieprecyzyjnych przepisów karnych w celu tłumienia krytyki.

2 maja: w trakcie ćwiczeń Balikatan z Filipinami, Stany Zjednoczone rozmieściły system pocisków przeciwokrętowych. Kluczowym elementem tegorocznej edycji manewrów Balikatan było rozmieszczenie zaawansowanego systemu przeciwokrętowego NMESIS, zdolnego do zdalnego i w pełni autonomicznego działania oraz rażenia celów morskich z lądu na dystansie około 185 km. System został zaprezentowany w północnej części archipelagu filipińskiego, położonej w bezpośredniej bliskości strategicznej Cieśniny Luzon. Rozmieszczenie systemów takich jak NMESIS może pełnić funkcję odstraszającą wobec potencjalnych działań Chin, jednocześnie zwiększając zdolności obronne Filipin.

6 maja: Wietnam zainicjował kampanię zwiększenia ochrony własności intelektualnej w odpowiedzi na presję ze strony USA. Władze Wietnamu zapowiedziały rozpoczęcie zakrojonej na szeroką skalę kampanii przeciwko piractwu internetowemu oraz obrotowi towarami podrobionymi, której celem jest zwiększenie wykrywalności naruszeń praw własności intelektualnej o co najmniej 20%. Decyzja ta stanowi bezpośrednią reakcję na nasilającą się presję ze strony Stanów Zjednoczonych, które zarzucają Hanoi systemowe zaniedbania w egzekwowaniu ochrony praw autorskich oraz sygnalizują możliwość nałożenia nowych ceł handlowych. Premier Le Minh Hung zobowiązał poszczególne resorty, w tym ministerstwo finansów, do intensyfikacji działań kontrolnych, obejmujących zarówno wykrywanie naruszeń w przestrzeni cyfrowej – takich jak nielegalne rozpowszechnianie oprogramowania, filmów, muzyki czy gier – jak i

zwalczanie importu oraz dystrybucji towarów podrobionych. Szczególny nacisk położono na zwiększenie liczby przypadków wstrzymania odpraw celnych w odniesieniu do przesyłek zawierających nielegalne produkty.

6 maja: Stany Zjednoczone po raz pierwszy użyły systemu raketowego Typhon na Filipinach. Podczas ćwiczeń wojskowych Balikatan na Filipinach Stany Zjednoczone po raz pierwszy od rozmieszczenia systemu Typhon dwa lata temu w tym kraju przeprowadziły jego bojowe użycie, odpalając pocisk manewrujący Tomahawk. Wydarzenie to stanowi istotny krok w operacyjnym wdrażaniu amerykańskich zdolności odstraszenia w regionie Indo-Pacyfiku i jednocześnie wywołało zdecydowaną reakcję Chin, które uznały tę aktywność za czynnik destabilizujący regionalne bezpieczeństwo. System Typhon, opracowany przez koncern Lockheed Martin, został wcześniej przetransportowany z bazy w stanie Waszyngton na wyspę Luzon w ramach ćwiczeń Salaknib i od tego czasu pozostaje tam jako strategiczny komponent wojskowy. Choć wcześniej prowadzono testy jego mobilności w trudnych warunkach terenowych, dopiero obecne manewry obejmowały faktyczne użycie uzbrojenia. Platforma ta umożliwia odpalanie zarówno pocisków Standard Missile-6, jak i Tomahawk z lądowych wyrzutni pionowego startu, osiągając zasięg od 500 do 2000 km, co oznacza zdolność rażenia celów na znacznym obszarze, w tym potencjalnie na terytorium Chin.

18 maja: Podsekretarz stanu USA ds. gospodarki złożył wizytę na Filipinach. Podczas swojej wizyty Jacob Helberg odwiedził New Clark City, gdzie wraz z filipińskimi urzędnikami odsłonił tablicę informacyjną dla proponowanego centrum przemysłowego Pax Silica o powierzchni 1620 ha w ramach inicjatywy Korytarza Gospodarczego Luzon (Luzon Economic Corridor), mającej na celu rozwój zintegrowanego łańcucha dostaw w sektorach technologii krytycznych, półprzewodników oraz zaawansowanej produkcji. Przy tej okazji filipiński rząd zdemontował doniesienia sugerujące, że planowany ośrodek przemysłowy na wyspie Luzon miały funkcjonować w oparciu o prawo Stanów Zjednoczonych lub korzystać z immunitetu dyplomatycznego dla personelu amerykańskiego. Przedstawiciele filipińskiej Agencji ds. Przekształcania Baz (Bases Conversion and Development Authority, BCDA) oraz resortu handlu podkreślili, że projekt będzie w pełni podlegał prawu Filipin, w tym regulacjom dotyczącym specjalnych stref ekonomicznych oraz przepisom zarządzającym przekształcaniem dawnych amerykańskich baz wojskowych w centra inwestycyjne. Władze jednoznacznie zaznaczyły, że nie przewiduje się żadnych wyjątkowych reżimów prawnych ani specjalnego traktowania dla Stanów Zjednoczonych. Ze strony amerykańskiej inicjatywa jest przedstawiana jako element strategii ograniczania zależności od łańcuchów dostaw zdominowanych przez Chiny, szczególnie w sektorach kluczowych dla rozwoju sztucznej inteligencji i zaawansowanych technologii. W amerykańskiej delegacji znaleźli się przedstawiciele ponad kilkunastu firm,

zainteresowanych udziałem w projekcie, który ma powstać w ramach nowego parku przemysłowego. Jacob Helberg potwierdził również, że co najmniej 20 amerykańskich firm wyraziło swoje zainteresowanie inwestycjami w New Clark City. Strona amerykańska podkreślała potrzebę zapewnienia długoterminowej stabilności regulacyjnej i ochrony inwestorów, jednocześnie unikając jednoznacznych deklaracji w sprawie ewentualnych przywilejów prawnych. Negocjacje w tej sprawie mają potrwać do dwóch lat, a projekt przewiduje także zachęty inwestycyjne, w tym dwuletni okres zwolnienia z opłat dzierżawnych jako wkład strony filipińskiej. Władze w Manili akcentują również strategiczny wymiar projektu, który ma umożliwić przejście od eksportu surowców mineralnych, takich jak nikiel i miedź, do ich przetwarzania w kraju w produkty o wyższej wartości dodanej wykorzystywane w sektorach baterii, centrów danych oraz technologii AI.

19 kwietnia: Indonezja doprecyzowała informacje dotyczące udzielenia Stanom Zjednoczonym dostępu do swojej przestrzeni powietrznej.

Indonezyjski minister obrony Sjafrie Sjamsoeddin poinformował, że podczas spotkania w Waszyngtonie w ubiegłym miesiącu podpisał z amerykańskim sekretarzem obrony Pete'em Hegsethem list intencyjny dotyczący potencjalnego dostępu amerykańskich statków powietrznych do indonezyjskiej przestrzeni powietrznej, jednocześnie podkreślając, że dokument nie zawiera żadnych wiążących zobowiązań. Jak wyjaśnił w trakcie przesłuchania parlamentarnego, porozumienie odnosi się do poszanowania integralności terytorialnej obu państw, konieczności stworzenia mechanizmu ewentualnej zgody na przeloty oraz przestrzegania prawa krajowego, jednak nie ustanawia automatycznego prawa do korzystania z indonezyjskiej przestrzeni powietrznej. Minister stanowczo zaznaczył, że Dżakarta nie podjęła żadnych zobowiązań w tej sprawie, a wszelkie działania będą zgodne z konstytucją i interesem narodowym. Kwestia ta wywołała wcześniej kontrowersje w Indonezji, gdzie resort spraw zagranicznych ostrzegł przed ryzykiem udzielenia zbyt szerokich uprawnień wojskowych Stanom Zjednoczonym, co mogłoby potencjalnie wciągnąć kraj w napięcia związane z Morzem Południowochińskim. Według indonezyjskiego ministra amerykańska propozycja dostępu do przestrzeni powietrznej była przedstawiona jako rozwiązanie o charakterze awaryjnym i pojawiła się już wcześniej na forum regionalnym. Jednocześnie podkreślono, że ogłoszone przez Pentagon partnerstwo obronne obejmuje modernizację indonezyjskich sił zbrojnych oraz szkolenia wojskowe, jednak bez bezpośrednich zobowiązań dotyczących dostaw uzbrojenia. Współpraca ta ma zatem charakter ramowy i koncentruje się przede wszystkim na rozwoju zdolności operacyjnych oraz pogłębianiu relacji dwustronnych, przy jednoczesnym zachowaniu przez Indonezję pełnej kontroli nad decyzjami dotyczącymi jej przestrzeni powietrznej.

20 maja: zastępca przedstawiciela handlowego Stanów Zjednoczonych spotkał się z premierem Wietnamu. Podczas spotkania w Hanoi premier Lê Minh Hung omówił z Rickiem Switzerem warunki dalszego wzmocnienia wszechstronnego partnerstwa strategicznego między państwami, a także kolejne kroki mające na celu sfinalizowanie sprawiedliwej i zrównoważonej umowy o wzajemnym handlu. Szczególny nacisk położył na ochronę własności intelektualnej, uznając ją za priorytet związany z transformacją modelu rozwoju oraz realizacją krajowej strategii w zakresie nauki, innowacji i cyfryzacji. Strona amerykańska, reprezentowana przez Switzera, pozytywnie oceniła dotychczasowe postępy w relacjach dwustronnych, wskazując, że Wietnam jest jednym z kluczowych partnerów Stanów Zjednoczonych, a współpraca gospodarczo-handlowa istotnie wzmacnia ogólny rozwój tych relacji.

20 maja: Stany Zjednoczone oskarżyły trzech pracowników malezyjskiej firmy telekomunikacyjnej o oszustwo. Władze Stanów Zjednoczonych postawiły zarzuty trzem wysokim rangą pracownikom Telekom Malaysia (TM), oskarżając ich o udział w wieloletnim procederze defraudacji środków o wartości przekraczającej 20 mln USD. Według Departamentu Sprawiedliwości USA oraz Federalnego Biura Śledczego, Mohd Hafiz Lockman, Mohd Yuzaimi Yusof oraz Khanh Thuong Nguyen mieli w latach 2020–2026 wykorzystywać fałszywe dokumenty i zniekształcone dane księgowe, aby systematycznie wyprowadzać środki finansowe z amerykańskiej spółki zależnej malezyjskiego operatora telekomunikacyjnego. Śledczy zarzucają oskarżonym prowadzenie zorganizowanego schematu oszustw, obejmującego m.in. zawyżanie kosztów usług i materiałów, fałszowanie rozliczeń oraz kierowanie nadwyżkowych środków do kontrolowanych przez siebie rachunków bankowych i fikcyjnych podmiotów. Dodatkowo oskarżenia obejmują przywłaszczenie wynagrodzeń poprzez podszywanie się pod pracowników oraz wykorzystywanie narzędzi opartych na sztucznej inteligencji do wprowadzania w błąd działów kadrowych. Jeden z podejrzanych został zatrzymany na lotnisku w San Francisco, natomiast pozostali stawili się dobrowolnie przed organami ścigania. Wszyscy usłyszeli zarzuty dotyczące zmywy w celu oszustwa finansowego, oszustw elektronicznych oraz kradzieży tożsamości. Firma Telekom Malaysia potwierdziła, że po wewnętrznym dochodzeniu wszyscy trzej zostali zwolnieni z pracy, a ustalenia przekazano odpowiednim organom, deklarując jednocześnie pełną współpracę z amerykańskim wymiarem sprawiedliwości. Departament Sprawiedliwości USA zdecydował o nieformułowaniu zarzutów wobec samej spółki, wskazując, że przedsiębiorstwo samodzielnie zgłosiło nieprawidłowości i współpracowało w śledztwie.

20 maja: w Singapurze odbył się pierwsze ministerialne spotkanie USA-ASEAN poświęcone sztucznej inteligencji (US-ASEAN AI Ministerial). Podczas konferencji Asia Tech x Singapore 2026 w Singapurze odbyło się inauguracyjne

spotkanie ministrów państw ASEAN i Stanów Zjednoczonych poświęcone sztucznej inteligencji, któremu przewodniczył podsekretarz stanu USA ds. wzrostu gospodarczego, energii i środowiska Jacob Helberg. Wydarzenie zorganizowano w ramach przygotowań do obchodów 50-lecia relacji ASEAN–USA oraz w kontekście przyszłego przewodnictwa Singapuru w ASEAN w 2027 r., podkreślając rosnące znaczenie kompleksowego partnerstwa strategicznego między obiema stronami. W rozmowach uczestniczyli ministrowie odpowiedzialni za cyfryzację w państwach ASEAN, przedstawiciele sekretariatu organizacji oraz reprezentanci amerykańskiego sektora technologicznego. Dyskusje koncentrowały się na transformacyjnej roli sztucznej inteligencji w regionie Azji Południowo-Wschodniej, możliwościach wspólnego rozwoju technologii oraz wyzwaniach związanych z bezpieczeństwem cyfrowym i odpornością łańcuchów dostaw. Jacob Helberg przedstawił inicjatywę Pax Silica, będącą elementem amerykańskiej strategii budowania sieci zaufanych partnerów technologicznych. Projekt zakłada wzmacnianie bezpieczeństwa globalnych łańcuchów dostaw technologii, rozwój wspólnych inwestycji w Azji Południowo-Wschodniej oraz ograniczanie ryzyk związanych z dominacją pojedynczych państw w kluczowych sektorach technologicznych. Szczególną uwagę poświęcono również programowi eksportu technologii AI realizowanemu przez USA, który ma wspierać państwa ASEAN w tworzeniu polityk regulacyjnych i wdrażaniu rozwiązań opartych na sztucznej inteligencji. Uczestnicy spotkania podkreślali znaczenie pogłębiania współpracy w zakresie badań, rozwoju i wdrażania technologii AI jako narzędzia wspierającego wzrost gospodarczy, innowacyjność oraz rozwój małych i średnich przedsiębiorstw w regionie liczącym łącznie około miliarda mieszkańców. Wizyta Jacoba Helberga w Singapurze i na Filipinach została przedstawiona jako część szerszej strategii Stanów Zjednoczonych zmierzającej do budowy bezpiecznego, odpornego i innowacyjnego ekosystemu technologicznego w regionie Indo-Pacyfiku, w obliczu nasilającej się globalnej rywalizacji technologicznej i geopolitycznej.

31 maja: Filipiny przeprowadziły ze Stanami Zjednoczonymi wspólny patrol w ramach kooperacyjnych aktywności morskich (Maritime Cooperative Activity, MCA). W działaniach MCA wzięła udział amerykańska jednostka straży przybrzeżnej USCGC Midgett (WMSL 757) oraz okręt filipińskiej marynarki wojennej BRP Antonio Luna (FFG15) z helikopterem AW109, a także filipińskie siły powietrzne (myśliwce FA-50, dwa samoloty zwiadowcze A-29B Super Tucano, jedna Cessna C-208B Grand Caravan EX, helikopter Sokół) i statek patrolowy filipińskiej straży przybrzeżnej BRP Melchora Aquino (MRRV 9702). Głównym celem inicjatywy było doskonalenie procedur egzekwowania prawa morskiego, w tym przechwytywania jednostek i działań abordażowych. Operacje przeprowadzono w odległości około 35–40 mil morskich od kontrolowanej przez Chiny płycizny Scarborough (Scarborough Shoal).

KOMENTARZ

Planowane utworzenie strefy bezpieczeństwa gospodarczego na Filipinach w ramach amerykańskiej inicjatywy Pax Silica stanowi jeden z najbardziej ambitnych projektów geostrategicznych Stanów Zjednoczonych w Azji Południowo-Wschodniej od zakończenia zimnej wojny. Inicjatywa ta wykracza daleko poza klasyczną współpracę inwestycyjną, wpisując się w szerszy proces przebudowy globalnych łańcuchów dostaw oraz intensyfikacji rywalizacji technologiczno-gospodarczej między Stanami Zjednoczonymi a Chinami. W tym kontekście Filipiny stają się nie tylko partnerem gospodarczym Waszyngtonu, lecz także potencjalnym filarem nowej architektury bezpieczeństwa ekonomicznego w regionie Indo-Pacyfiku.

Pax Silica, ustanowiona pod koniec 2025 r., ma na celu stworzenie alternatywnego wobec Chin systemu produkcji, przetwarzania i dystrybucji komponentów technologicznych oraz minerałów krytycznych. W praktyce oznacza to budowę sieci państw partnerskich zdolnych do zapewnienia stabilnych i bezpiecznych dostaw surowców oraz zaawansowanych produktów technologicznych dla gospodarki amerykańskiej i jej sojuszników. Włączenie Filipin jako trzynastego uczestnika tej inicjatywy jest decyzją o istotnym znaczeniu strategicznym, zważywszy na położenie geograficzne państwa, jego relacje wojskowe ze Stanami Zjednoczonymi oraz zasoby minerałów krytycznych, takich jak nikiel, miedź czy kobalt.

Projekt zakłada utworzenie strefy bezpieczeństwa gospodarczego o powierzchni 1620 hektarów na wyspie Luzon, w pobliżu dawnej bazy lotniczej Clark, będącej niegdyś jednym z najważniejszych amerykańskich obiektów wojskowych w Azji. Sama lokalizacja ma wymiar symboliczny i geopolityczny. Rewitalizacja terenów dawnych baz wojskowych jako centrów inwestycyjnych odzwierciedla ewolucję amerykańskiej obecności w regionie – od dominacji militarnej ku bardziej złożonemu modelowi obejmującemu bezpieczeństwo gospodarcze, technologiczne i infrastrukturalne.

Deklarowanym celem strefy jest zwiększenie produkcji komponentów kluczowych dla amerykańskich łańcuchów dostaw oraz stworzenie platformy dla „sojuszniczego przemysłu”. Tego rodzaju sformułowania wskazują, że projekt

ma charakter selektywny i strategiczny, a nie wyłącznie komercyjny. Nie chodzi jedynie o przyciągnięcie inwestycji zagranicznych, lecz o budowę kontrolowanego ekosystemu technologicznego, zdolnego do funkcjonowania poza wpływem Chin. W tym sensie Pax Silica stanowi przykład postępującej „sekurytyzacji” gospodarki międzynarodowej, w której kwestie handlu, technologii i inwestycji stają się integralnym elementem rywalizacji geopolitycznej.

Istotnym elementem projektu jest zaangażowanie amerykańskich przedsiębiorstw technologicznych i przemysłowych. Obecność przedstawicieli firm zajmujących się elektroniką, robotyką, lotnictwem czy technologiami zaawansowanymi sugeruje, że strefa ma pełnić funkcję centrum nowoczesnej produkcji przemysłowej. Jednocześnie deklaracje amerykańskich władz dotyczące zapewnienia przedsiębiorstwom dostępu do minerałów krytycznych wskazują, że kluczową motywacją pozostaje ograniczenie zależności od Chin, które obecnie dominują w wielu segmentach globalnych łańcuchów dostaw surowców strategicznych.

Jednakże projekt napotyka również istotne wyzwania polityczne i prawne. Największe kontrowersje wywołały doniesienia o potencjalnym przyznaniu strefie szczególnego statusu administracyjnego, obejmującego immunitet dyplomatyczny oraz funkcjonowanie w oparciu o amerykański system prawa zwyczajowego. Tego rodzaju rozwiązanie stanowiłoby bezprecedensowy przypadek częściowej eksterytorializacji przestrzeni gospodarczej na terytorium suwerennego państwa.

Reakcja władz filipińskich, które zdecydowanie zdystansowały się od tych propozycji, wskazuje na rosnącą wrażliwość Manili na kwestie suwerenności narodowej. Wypowiedzi przedstawicieli filipińskiej agencji odpowiedzialnej za rozwój dawnych baz wojskowych sugerują, że rząd nie zamierza przyznawać Stanom Zjednoczonym specjalnych uprawnień wykraczających poza krajowe ramy prawne dotyczące specjalnych stref ekonomicznych. Jest to szczególnie istotne w kontekście historycznych doświadczeń Filipin związanych z amerykańską obecnością wojskową, która przez dekady budziła silne napięcia polityczne i społeczne.

W praktyce spór dotyczący modelu zarządzania strefą ujawnia głębszy problem związany z charakterem współczesnych partnerstw strategicznych. Z perspektywy Stanów Zjednoczonych projekt ma służyć przede wszystkim zabezpieczeniu własnych interesów gospodarczych i technologicznych. Z kolei Filipiny dążą do maksymalizacji korzyści ekonomicznych przy jednoczesnym zachowaniu kontroli politycznej i prawnej nad własnym terytorium. To napięcie między logiką bezpieczeństwa a suwerennością będzie prawdopodobnie

jednym z kluczowych czynników determinujących przyszłość całego przedsięwzięcia.

W szerszym wymiarze inicjatywa Pax Silica odzwierciedla zmianę strategii Stanów Zjednoczonych wobec Azji Południowo-Wschodniej. W ostatnich latach Waszyngton był często postrzegany jako aktor koncentrujący się głównie na wymiarze militarnym rywalizacji z Chinami, podczas gdy Pekin konsekwentnie rozwijał instrumenty wpływu gospodarczego i infrastrukturalnego. Pax Silica stanowi próbę odpowiedzi na tę dysproporcję poprzez zaoferowanie państwom regionu alternatywnej formy integracji gospodarczej opartej na technologii, inwestycjach i bezpieczeństwie łańcuchów dostaw.

Jednocześnie inicjatywa ta wpisuje się w szerszy proces fragmentacji globalizacji. Coraz wyraźniej obserwowany podział światowej gospodarki na konkurujące bloki technologiczne i produkcyjne prowadzi do powstawania równoległych systemów handlowych oraz infrastrukturalnych. Państwa Azji Południowo-Wschodniej znajdują się w centrum tego procesu, starając się jednocześnie korzystać z relacji gospodarczych z Chinami i utrzymywać strategiczne partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi.

Dla Filipin uczestnictwo w Pax Silica może przynieść znaczące korzyści w postaci inwestycji, transferu technologii oraz modernizacji infrastruktury przemysłowej. Jednak sukces projektu będzie zależał od tego, czy Manila zdoła uniknąć sprowadzenia swojej roli wyłącznie do funkcji zaplecza surowcowego i produkcyjnego dla amerykańskich interesów strategicznych. Kluczowe znaczenie będzie miało zapewnienie rzeczywistego udziału filipińskich podmiotów w bardziej zaawansowanych segmentach łańcucha wartości, obejmujących badania, rozwój oraz technologie wysokiej wartości dodanej.

**OŚRODEK SPRAW
AZJATYCKICH**
Uniwersytet Łódzki

RAPORTY OPINIE DORADZTWO

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

